

5^e jaargang 1987

Jaarboekje



Stichting
Heemkunde
Ootmarsum

Een uniek plaatje van de Schiltstraat, zeker 70 jaar oud.

Woningen van rechts naar links:

Stukje pand Stroot, B. Bloemen, bij de muur nu N.M.S.- kantoor van Ben Keupink, P. Wilms (vroeger Reuwer), Haarhuis, café Luttikhuis, nu vleugel stadhuis.

Personen:

Vóór het huis van Bloemen zien we van links naar rechts postbode van-Benthem, A. Heupink, Marie van Benthem, G. ten Bokum en zittend Guus Brons sr.

De beide jongetjes zijn Bernard Sanders en Teunke Schulten „de voeger”. De foto is als prentbriefkaart uitgegeven door Kip en Kemperink. Marie Kemperink had haar zaak achter de heren ten Bokum en Brons (nu Stroot).

STICHTING HEEMKUNDE OOTMARSUM
1987



INHOUD

pagina

Inhoudsopgave	4
Inleiding redactie	5
Voorwoord	6
Jaarverslag	7
Bestuur en werkgroepen	11
Het woord is aan de werkgroepen	12
- Werkgroep dialect en folklore	12
- Werkgroep Genealogie	12
- Werkgroep Dia-voorstellingen	12
- Vogelwerkgroep - <i>De holenduif</i>	12-14
- Werkgroep Geschiedenis I - <i>De schoolstrijd</i>	15
- Werkgroep Geschiedenis II - <i>Grensstenen</i>	20
- Werkgroep Bundeling oude verhalen - <i>De wijkzuster</i>	24
- Natuurstudiegroep - <i>Paddenaktie</i>	28
- Werkgroep Archeologie - <i>Archeologische vondsten</i>	30
- Werkgroep Bibliotheek	32
'n Lind'nboam	33
Meijer-Brunninkhuis	35
Flitsen	39
Donateurskaart 1988	40
'n Pröötke met G. Sleiderink	41
Medewerking gevraagd	44
'n Baoken	45
Kroniek 1987	47
Bernardus Kardinaal Alfrink	49
Het licht in Agelo	51
Oriënteertafel	53
Twentse Damast	54
Interessantste verhalen	55

INLEIDING REDACTIE

Met groot genoegen plaatsten we vorig jaar en ook daarvoor juist die verhalen, die gaan over de natuur, dialect, een speurtocht, of een brok uit de bloemrijke historie van Ootmarsum e.d. Gelukkig vernamen we dat ons Jaarboekje er een stuk interessanter door is geworden. Droge opsommingen vervelen gauw.

De meeste verhalen werden geleverd door de werkgroepen, maar zoals al eerder is gezegd: iedereen kan copie inleveren bij de redactie, het hele jaar door. Dit keer is dat al gebeurd door de heer R. Meijer. Van enige van deze verhalen uit voorgaande jaren vindt U een lijstje elders in dit nummer. Zo maar willekeurig gekozen.

Gelukkig kwamen er ook dit jaar weer enige interessante bijdragen.

Zelfs kregen we de medewerking van een verdienstelijk tekenaar in de persoon van Hans Snoeyink. In dit boekje staan een paar tekeningen van hem, eentje op de achteromslag en een vóór het artikel van de Natuurstudiegroep.

Indien niet anders vermeld zijn de foto's in dit nummer uit de verzameling van enige redactieleden, Stichting Heemkunde en enkele anderen.

Wat het boekje zelf betreft kunnen we U zeggen dat het eerste deel tot aan het gedicht over de lindeboom, merendeels bestaat uit verslagen van bestuur en werkgroepen, meestal gevolgd door een verhaal als boven bedoeld. Daarna volgen de artikelen van allerlei aard waarbij eveneens interessante "lees"-verhalen.

Tot slot willen we U attenderen op twee jubilea. Als U goed hebt geteld, weet U dat dit ons vijfde Jaarboekje is, een lustrum dus, maar we vieren het niet.

Wel zullen we trachten ter ere hiervan dit vijfde boekje er nog fraaiër uit te laten zien. Een tweede feest is in Agelo. Daar is dit jaar 60 jaar R.K. Bijzonder onderwijs. In dit boekje schenken we daaraan even aandacht. Agelo, al vast proficiat!

Uw redactie.
Harrie Exterkate
Gustaaf Klaas
Ben Morshuis
Harry Oude Elberink



VOORWOORD

Als bestuur kunnen we er niet aan voorbijgaan, dat het eerste lustrum van ons jaarboekje dit jaar een feit is geworden.

Aan al diegene, die hebben mee geholpen om ons jaarboekje samen te stellen, voor wat het nu is, onze dank. In het bijzonder natuurlijk onze dank aan de redactie, die immers heel wat werk heeft moeten verzetten om uiteindelijk zo ver te komen.

Ook wil ik onze werkgroepen niet vergeten, omdat hun kopie voor een belangrijk deel bepalend is, hoe het jaarboekje er uit komt te zien.

Namens het bestuur, wens ik de redactie in de komende jaren nog veel succes toe.

Bijzonder verheugend is ook, dat we gedurende de maanden februari tot en met september 1988 in de galerie 't Heem op het adres: Molenstraat 1, een doorlopende expositie hebben.

Te meer ook, omdat deze expositie er zeer verzorgd uitziet en het tentoon-gestelde materiaal een afspiegeling is van datgene, waar de Stichting Heem-kunde mee bezig is.

Op deze manier kunnen wij visuele informatie geven over onze werkgroepen en voor U, scholen en toeristen is het een ideale gelegenheid om het één en ander over Ootmarsum te weten te komen.

Voor wat dit laatste betreft, zou een definitieve en toegankelijke ruimte, ons en de belangstellenden voor ons "Heem", uitstekend van pas komen.

Ik wil bij deze, namens het bestuur Dhr. en Mevr. Slag nog eens hartelijk bedanken voor de ruimte, die ze ons spontaan en gratis dit half jaar hebben toe-gezegd.

Hun toezegging verdient navolging en het zou prachtig zijn, als de gemeente Ootmarsum hieraan gehoor zou kunnen geven.

Dat er ook werkgroepen zijn, die een uitbreiding en verjonging hebben ondergaan, verheugt ons, immers hieruit blijkt dat de Heemkunde bij velen leeft en zo het voortbestaan van de werkgroepen gewaarborgd blijft.

Als besluit wens ik een ieder van U een goed "Heemjaar" toe.

De voorzitter.

JAARVERSLAG OVER HET STICHTINGJAAR 1987-88

Vergaderingen. Het bestuur vergaderde elke tweede dinsdag van de maand, behalve in de vakantiemaand augustus.

Werkgroepenvergadering. De jaarlijkse vergadering voor de leden van de werkgroepen, werd dit jaar voor het eerst gehouden in de Radboudzaal aan de Oostwal. De opkomst was redelijk, ofschoon een paar werkgroepen er uit sprongen, zowel wat betreft de opkomst als het werk dat zij het afgelopen jaar hebben gedaan. Alle aanwezigen konden nu horen waarmee elke werkgroep bezig was en hoeveel tijd en werk dat wel niet kostte.

Na de pauze verzorgde de Natuurstudiegroep de rest van de avond d.m.v. een schitterende dia-serie voorzien van deskundig commentaar van de heer H. Kouijzer.

Excursie naar Haselünne en Fürstenau. Op 26 september '87 zijn we met 80 personen in twee bussen naar Haselünne gereden, dat 20 km. achter Lingen ligt. We werden daar bijzonder vriendelijk ontvangen door de burgemeester van het 700 jaar oude plaatsje de heer Berentzen, die tevens eigenaar is van de korenbranderij Berentzen. Na de traditionele koffie met gebak bezichtigden we het nieuwe stadhuis en proefden we de eerste Berentzen-borreltjes.



*Aan de excursie naar Haselünne en Fürstenau namen 78 donateurs deel.
J. Tenniglo biedt Herrn Berentzen een midwinterhoorn aan.*

Na een excursie naar de gotische Vincentius-kerk mochten we de Burgmannshof van de fam. Berentzen bewonderen, dat uit 1385 stamt en hier werd het mede door de borreltjes uitermate gezellig. Na de middag bezochten we het uit de 13e eeuw daterende ex-cisterciënzerklooster ('n Stift), dat erg geïsoleerd langs de weg Bremen-Lingen ligt. Tenslotte bezochten we nog het middeleeuwse stadje Fürstenau, dat nog een echte stadspoort bezit en een verbouwd kasteel met slotgracht. Opvallendst van deze dag was de geweldige hartelijke sfeer onder de donateurs.

Donateursavond. Voor 68 geïnteresseerden hield de heer Hagens uit Almelo op 17-12-1987 een prachtige lezing over de watermolens in Oost-Nederland. Eerst werd zonder dia's uitgelegd waar en wanneer de eerste watermolens werden gebouwd in de wereld en later ook hier in Nederland. Hij heeft alle watermolens bezocht en er dia's van gemaakt. Sommige molens heeft hij zelf via kaarten opgespoord of via verhalen van mensen. Alle lopen van beken heeft hij bestudeerd om zodoende niet meer bestaande molens te achterhalen. Op de dia's zag men fraaie molens na de restauratie, maar ook nog molens in verval - len staat. Iedereen toonde zich na afloop enthousiast over het gebodene.

Kontakt zusterverenigingen. Gedurende het jaar werden van de zusterverenigingen de jaarvergaderingen met lezingen bezocht en bovendien vergaderden we op 23 maart te Reutum en op 28 september te Vasse met de besturen om het onderling kontakt te bevorderen. Ootmarsum is in maart voor de tweede keer gastheer.

Jaarboekje 1987. Het vierde boekje is zonder veel problemen verschenen, mede dank zij de copy van de diverse werkgroepen. De Rabobank zorgde voor financiële steun, zodat het boekje er iets beter uitzag. Volgend jaar, le lustrum, moet het zo mogelijk nog beter.

Jeugdwerkgroep. Al enkele jaren was het tobben met deze groep. Enerzijds omdat de jongeren van $\pm$ 14 jaar de groep verlieten als er nieuwe leden van 9 jaar bij kwamen. Anderzijds doordat we geen nieuwe leiders/sters konden krijgen voor de heer Gerard, die het lichamelijk niet meer aan kon en voor mevr. Slag, die niet meer zoveel tijd hier aan kon besteden. Drie jongens van de groep hebben zich nu aangesloten bij de Vogelwerkgroep en vijf meisjes bij de Natuurstudiegroep.

Paddenaktie. In 1987 hebben we 523 padden overgezet, terwijl we er in 1986 nog 767 padden in de emmers hadden. In 1985 waren dat er zelfs 900. Een behoorlijke achteruitgang dus, waarvan we niet de oorzaak met zekerheid kunnen aangeven.

Uitstapje bestuur. Op 21 november 1987 hebben we met het bestuur de Molen van Frans bezichtigd met de permanente expositie. Daarna hebben we even gezellig nagepraat in de theeschenkerij Dennenoord.

Bestuursverkiezing. Volgens de reglementen van de Stichting Heemkunde moet één van de drie leden van het dagelijks bestuur jaarlijks aftreden. In 1987 was dat de penningmeester de heer G.F. Klaas, die zich weer "met vól plezier" herkiesbaar stelde en met algemene stemmen werd herkozen door het volledige bestuur.

Agelo. Op 13 januari 1987 en 16 februari 1987 hebben we een verhelderend gesprek gehad met de Buurtschapsraad van Agelo. Er zat bij een aantal boeren in Agelo nog wat oud zeer, dat wij door deze gesprekken hebben getracht uit de wereld te helpen. We hadden het gevoel dat we daarin waren geslaagd, maar de dia-avond die we vervolgens voor de bewoners van Groot- en Klein Agelo organiseerden, werd helaas toch maar erg matig bezocht. Wij hebben in ieder geval onze goede wil getoond.

Excursies. Op 13 mei 1987 kwam een grote groep uit Bennekom, die door ons in vier groepen door de stad werd geleid. Drie dagen later verzorgde de heer H. Kouijzer een kleine excursie voor een groep uit Heino.

VVV-nota van het Los Hoes-komplex. In dit plan van de gemeente zal de Stichting Heemkunde t.z.t. een Heemhuis krijgen met een heemtuin bij het Los Hoes. Het klinkt fantastisch, maar we geloven er pas echt in als het zover is.

Boekje voor het onderwijs over Ootmarsum. Eén of meer leerkrachten van de plaatselijke basisscholen werken in de weinige vrije tijd aan een boekje over Ootmarsum. Er zijn drie groepen gevormd: geschiedenis, aardrijkskunde en dialect met folklore. Vooral de eerste groep draait prima en ze heeft al een flink aantal onderwerpen behandeld. In de loop van 1988 zullen de onderwerpen in de klas worden uitgetoetst en als het goed bevalt zal er na enkele jaren een boekwerk van worden gemaakt.

Natuurpad. De Stichting Heemkunde heeft bij de gemeente Ootmarsum een verzoek ingediend om van een bestaand wandelpad een natuurpad te maken. Bij alle verschillende bomen zouden naambordjes komen met een beschrijving van de bomen en er zouden vogelkastjes worden opgehangen. Dit zou ook gebeuren in Engels' Tuin. De gemeenteraad heeft hierover nog niet beslist. We wachten af.

Beekdalen. Herhaaldelijk hebben we brieven naar de gemeente gestuurd i.v.m. verontreiniging van de beekdalen binnen de gemeente. Sommige zijn van de gemeente, andere zijn in particuliere handen. De gemeente heeft eind 1987 een deskundige gevraagd, de heer B. Slatman, om een rapport over de beekdalen samen te stellen. De heer Slatman heeft onze medewerking hierin gevraagd en wij willen daar graag op ingaan. Het rapport zal eind april 1988 aan de gemeente worden aangeboden.

Boekje "De Grens". De Werkgroep Geschiedenis II heeft zich de laatste jaren bezig gehouden met de grens tussen de Graafschap Bentheim en Twente. In een boekje van 45 blz. heeft ze de grens beschreven en de daarbij behorende grensstenen opgezocht van 1 tot 100. Eigenlijk begon ze iets voor het "Drielandenpunt" n.l. dáár waar bisschop Bernhard van Galen in 1665 ons land binnenviel.

De meeste stenen dateren van 1824, maar er zijn er ook bij van 1659 en van 1548 en zelfs daarvoor.

Expositieruimte. De fam. H. Slag heeft het pand van bloemenzaak Alex gekocht en een gedeelte er van aan de Stichting Heemkunde aangeboden voor een half jaar als expositieruimte. Wij hebben hier dankbaar gebruik van gemaakt. We gaan een gedeelte van onze verzameling tentoonstellen in de hoop dat meer Ootmarsummers en toeristen hier een kijkje komen nemen. Vanwege de bibliotheek, waar een gedeelte van onze bezittingen ligt, was dat n.l. praktisch niet mogelijk. We zijn benieuwd hoe dat afloopt.

Resumé. Het was weer een druk jaar voor de negen leden van het bestuur, die allen ook in één of meer werkgroepen zitten. De leden van de werkgroepen die hard werken zonder in het nieuws te komen, zijn nu eens met nieuwe, dan weer met minder interessante dingen bezig, maar zij vormen wel het hart van de stichting!

Jammer dat de jeugd niet zoveel interesse toont in hun eigen heem. Misschien dat het boek dat op de scholen gemaakt wordt hierin verandering gaat brengen. In ieder geval beginnen we wel bij de basis, want wie de jeugd heeft, heeft de toekomst.

Oud-Ootmarsum, februari 1988.

H.F.J. Oude Elberink
Nutterseweg 5
7637 PJ Oud-Ootmarsum

OVERZICHT WERKGROEPEN

Naam	Leider	Rapporteur
Werkgr. Gesch.I	H. Scholten	H. Scholten
Werkgr. Gesch.II	H. Kamp	H. Kamp
Werkgr. Dia/film	G.F. Klaas	G.F. Klaas
Natuurstudiegroep	A. Horsthuis	L. Willemsen
Vogelwerkgroep	H. Oude Elberink	H. Oude Elberink
Wgr. Dialekt/folklore	A. Baanstra	A. Baanstra
Werkgr. Bibliotheek	H. Scholten	G.F. Klaas
en archief	H. Kouijzer, bibliothecaris P.v.d. Maas, adviseur Mevr. Wiggers, ass.	
Werkgr. Genealogie	J.B. Lucassen	J.B. Lucassen
Werkgr. oude verhalen	Mevr. A. Budde	Mevr. A. Eweg
Werkgr. Archeologie/ geologie	H. Oude Elberink	H. Oude Rengerink

SAMENSTELLING BESTUUR IN 1987

H.H. Geerdink	Anne Frankstr. 2	voorz.	tel. 1606
H.F.J. Oude Elberink	Nutterseweg 5	secr.	2114
G.F. Klaas	Commanderiestr. 5	pen./2e secr.	1364
J.N.A. Gerard	Hora Siccamastr. 10	2e voorz.	1929
Mevr. J.v. Zuilekom	Paaskampstegge 3	2e penn.	1994
H.A.G. Kouijzer	Almlosestraat 11		2101
J.B. Lucassen	van Bentheimstr. 12		2025
Mevr. H. Scholten	Almlosestraat 71		1216
Mevr. R. Slag	Molenstraat 1		3286

HET WOORD IS AAN DE WERKGROEPEN

Twee werkgroepen verloren een medewerker, maar gelukkig meldden zich 12 nieuwelingen aan, zodat we niet mogen mopperen.

WERKGROEP DIALEKT EN FOLKLORE

Deze vergaderde in 1987 in Hotel Vos 11 keer. Het P.J. Meertens-instituut voorziet de werkgroep van vragenlijsten. Deze hebben o.a. betrekking op: het hier gebruikte dialect, het voedsel rond 1920, de woninginrichting, het vieren van verjaardagen. Een andere bezigheid is het verzamelen van gegevens betreffende het leven op een boerderij rond 1920. Het gaat daarbij om land- en tuinwerk en wat daar omheen speelt. E.e.a. wordt afgewisseld met verhaaltjes of grappige voorvallen, want het is beslist niet de bedoeling dat het een droge opsomming van feiten wordt. Opzet is dat het t.z.t. in boekvorm verschijnt net als Naoberschap.

Een ander soort bezigheid is de medewerking aan een provinciaal project over kinderspelen uitgaande van de Twente Akademie. Ieder lid van de werkgroep heeft een vragenlijst en krijgt tot eind 1988 de tijd deze in te vullen.

WERKGROEP GENEALOGIE

Deze werkgroep zit met het vervelende probleem dat er nog wel wat mensen bij zijn te krijgen, maar ze willen allemaal alleen maar hun eigen stamboom en dat is niet de bedoeling.

WERKGROEP DIA-VOORSTELLINGEN

Om welke reden dan ook, vastgesteld moet worden dat het aantal bezoekers op de woensdagavonden in 't Twentse Ethoes in 1987 na ± 20 voorstellingen minder was dan het voorgaande jaar en de inkomsten navenant. Gelukkig meldden zich een paar nieuwe medewerkers bij de groep om de opengevallen plaatsen aan te vullen.

VOGELWERKGROEP

De 45 nestkasten, die we in de winter hebben gemaakt, zijn op de Roezeberg in drie verschillende routes opgehangen. In de zomer zijn ze voor het eerst gecontroleerd en het resultaat was geweldig, want 75% van alle kastjes was bezet. De grauwe vliegenvanger en de koolmees kwamen duidelijk het vaakst voor.

Op het Springendal hebben we inmiddels al voor de derde keer de vier grote nestkastroutes gecontroleerd, en de resultaten aan de heer Korbee doorgegeven. In overleg met Staatsbosbeheer hebben we besloten de kapotte kastjes te vervangen in de herfst. Het aantal broedgevallen in deze kastjes was iets minder dan de voorgaande jaren.

De 8 uilenkasten, die we bij diverse boeren hoog in een schuur hebben aangebracht, waren helaas niet door kerkuilen, maar door holenduiven en kraaien bezet.

Van de 40 nestkastjes, die de kinderen van de 6e klas van de Jozefschool 3 jaar geleden, op het Kersbergdal en 't Ribbert hebben opgehangen, zijn er nog 24 over. De oorzaak moet worden gezocht in het kappen van de bomen aan het

Kersbergdal en aan het stuk gaan van de kastjes. De bezetting was 50%. Opvallend was dat de houten kastjes beter werden bezet dan de plastic kooitjes. De heer G. Oude Vrielink heeft elke week de route over de Kersberg gefietst en het aantal vogels geïnventariseerd. Het resultaat was zeer teleurstellend. In het voorjaar nog 2 paren kieviten en 1 paar scholeksters verder regelmatig 1 fazant en 1 leeuwerik. Hij heeft niet de indruk dat er 1 broedgeval is geweest. De oorzaken kunnen worden gezocht in: de wandelaars, de crossmotoren en de grote stukken maïspercelen.

Een deel van de werkgroep heeft Ameland bezocht tijdens een week-end en daarbij enkele fantastische excursies meegemaakt door de broedterreinen. In dit jaar werd ook de PTT-telling gehouden, d.w.z. op een 20-tal plaatsen op een afstand van circa 500 meter wordt 5 minuten geluisterd en gekeken welke vogels we horen en zien en die worden dan genoteerd. De gegevens worden doorgestuurd naar Sovon waar alles landelijk wordt geboekt.

Hetzelfde gebeurde met de herfsttelling tijdens de vogeltrek.

De meeste aandacht werd toch weer besteed aan het vogelbroedterrein aan de Ottershagen. Helaas zijn alle broedgevallen niet zo precies vermeld als in voorgaande jaren, maar het aantal nesten van de kievit en grutto is volgens ons niet teruggelopen. De gegevens van de laatste drie jaren van dit gebied hebben we onlangs aan de meeste boeren, waaraan de grond toebehoort, overhandigd en zij waren hiermee zeer tevreden en gaven ons toestemming er mee door te gaan.

Vorig jaar hebben we een tent gemaakt en die willen we nu hier in één van de weiden plaatsen om de vogels beter te kunnen waarnemen op onze tochten in de vroege zondagmorgen.

Vogelwerkgroep

Verslag H. Oude Elberink

De Holenduif

Tijdens de jaarlijkse controle van vogelkasten blijkt iedere keer weer dat menselijke gedachten omtrent een ideale vogelkast nooit volledig met de ideeën van onze gevleugelde vrienden overeen komen.

Regelmatig treffen we kauwtjes aan in bosuilenkasten en boomklevers met sellen net zo lang tot een nestkast geheel gerenoveerd is. En wat denkt U van een kleine bonte specht in een mezenkast?

Bij de controle van kerkuilenkasten is het bijna altijd zaak dat deze "gekraakt" zijn door de holenduiven. De woningnood, die bij deze vogel heerst, heeft hem genoopt, om konijneholten en uilenkasten als woonoord te kiezen. Hij zou liever zijn kroost in een holle boom groot brengen, maar waar vindt men die tegenwoordig nog. De holenduif is kleiner dan zijn neef, de houtduif. Hij heeft een grijs verenkleed met zwarte vlekken op de vleugels. Verder bevindt zich in de nek een groenige vlek, die prachtig metaalachtig glanst. Aan de nestbouw wordt zeer weinig aandacht besteed. In het gunstigste geval wordt het een onderlaagje van wat dode twijgen of dorre plantedelen. Hierop komen de twee glanzend witte eieren te liggen, die door beide vogels ruim twee weken worden bebroed.

Als de jongen zich uit de porseleinen schalen hebben gewurmd, kan men ze met de beste wil van de wereld niet het predikaat "mooi" geven. Niettemin zijn de ouders wat trots op het kale, blinde tweetal en zij stoppen het vol met duivenmelk. Dit is namelijk het eerste voedsel voor de kleintjes.

Als de jongen na ongeveer een maand uitvliegen wordt er door de ouders nog een tweede en vaak ook een derde broedsel groot gebracht. De productie is dus zeer behoorlijk.

In maart kan men soms al nesten aantreffen, wat vrij vroeg is, maar ook nog wel in de maanden september en oktober.

Duiven eten harde onkruid- en andere zaden. Hun snavel is echter niet hard genoeg om ze eerst uit de zwaar te verteren bolsters te pellen, zoals andere zaadeters dat wel plegen te doen.

Om water te kunnen opnemen drinkt een duif op een heel eigenaardige manier. Hij zuigt het water op doordat hij de spleetvormige neusgaten met vliezen kan afsluiten. De meeste vogels scheppen het water op en gooien dan de kop achterover om de vloeistof naar binnen te laten glijden. Let maar eens op een drinkende kip.

Het gekoer is zacht en tamelijk eentonig; wel moet U er aan denken dat duiven met gesloten snavel zingen!

Holenduiven zijn zowel stand- als trekvogels.

Onze broedvogels blijven hier in de wintermaanden wel rondhangen, maar krijgen niet zelden visite van troepen uit noordelijke gebieden.

H. Frons

WERKGROEP GESCHIEDENIS I

Deze groep telt momenteel vijf medewerkers, zodat aanvulling zeer gewenst is. Door ziekte van twee van hen vielen wat bijeenkomsten uit, maar desondanks was het "huiswerk" bijzonder omvangrijk, want de samenstelling van het boekje over het onderwijs in Ootmarsum was een enorm karwei en duurde meer dan een jaar. Talloze gesprekken werden gevoerd met particulieren en instanties; boeken, knipsels en aantekeningen werden nageplozen, gemeente- en schoolarchieven werden geraadpleegd. Ook het hierna volgende verhaal over de Schoolstrijd ontstond uit archiefonderzoek.

Pogingen van het gemeentebestuur om met de hulp van rijk of provincie te komen tot aanstelling van een deskundige archivaris hebben nog geen enkel resultaat opgeleverd.

De schoolstrijd

Ootmarsum vocht vijf jaren voor een R.K. Jongensschool

Was de landelijke schoolstrijd na zo'n 120 jaren voorbij, Ootmarsum voerde zo haar eigen schoolstrijd, die zeker niet minder fel was.

Op 1 april 1932 werd een splinternieuwe R.K. Jongensschool aan de Denekamperstraat in gebruik genomen, sedert 1967 een gemengde school en vanaf dat jaar Pastoor Scheepersschool genoemd. Op 8 april 1932 was de officiële inwijding in tegenwoordigheid van vele kerkelijke en wereldlijke overheden, zoals Deken Scholten, W.R. de Jong algemeen inspecteur van het R.K. bijzonder onderwijs in het aartsbisdom, de heer Duchateau inspecteur van het L.O. in de inspectie Enschede, architect Mulder, opzichter Anconé, aannemers A. van der Maas en ter Haar, schilder Broekhuis, personeel, de meeste ouders en vele belangstellenden.

Toen kon het hoofd der school de heer J. Mulderink met zijn verder personeel de heren Spee, H. Wilms, Voortman en C. Arens eindelijk beginnen, waarbij hij, zoals bekend, werd opgevolgd door de heren H.J.M.L. ter Hofstede, L. Vogelenzang en G.J. Oude Veldhuis. Een gedenkwaardige dag voor Ootmarsum, want het had heel wat voeten in de aarde gehad voor het zover was, n.l. vijf vaak erg emotionele jaren.

Nu was het dan zover. In krantenverslagen werd gesproken over een triomfdag en een feestdag. Zeer begrijpelijk na zo'n lange schoolstrijd, een strijd van het gros van de gemeenteraad samen met het school- kerkbestuur tegen een dwarsliggende burgemeester, die op alle mogelijke soms vaak kinderachtige wijze, besluiten van de Raad botweg weigerde uit te voeren, negeerde, uitstelde of verdraaide, ja, zelfs gedaan wist te krijgen, dat het raadsbesluit van 31 mei 1927 tot stichting van een R.K. Jongensschool bij Koninklijk Besluit werd vernietigd.

Vanwaar die tegenstand van burgemeester Egon L.M.T.J. von Bönninghausen? Er is een aantal redenen voor aan te voeren.

— Hoewel zelf katholiek is er van oudsher een tegenstelling geweest tussen zijn familie en de geestelijkheid van Tubbergen. De familie woonde op Herinkhave, gem. Tubbergen.

- De liberale burgemeester achtte een bijzondere school niet zo nodig. De meisjesschool was op dat moment juist klaar in 1927.
- Toen het bovendien om een katholieke bijzondere school ging, die een bestuur had waarvan pastoor Scheepers voorzitter was, was de aversie al geboren.
- Tenslotte ging het ook, zoals hij zelf later zei, om de macht en invloed ter plaatse, om autoriteit.

Of hadden we dit het eerst moeten noemen?

Dat was niet vreemd voor een type uit een familie waar men nog feodale toestanden en had gekend. Alle boeren moesten o.a. gratis vrachtdiensten doen bij de bouw van de molen van Albergen. Dat gezag was voor de er naar strevende en nog maar een paar maanden in Ootmarsum aanwezige burgemeester moeilijk in een vloek en een zucht te verwerven, maar had een reeds langer aanwezige pastoor in een overwegend katholieke plaats als Ootmarsum automatisch. Het ging dus in eerste instantie niet om de kosten van de bouw, waar de burgemeester het steeds op gaf.

Betreffende de stichting van deze school was hij de felste tegenstander, pastoor J.J. Scheepers de felste voorstander met wethouder J.B. Reuwer als zijn felste vechtjas. Reuwer's naam is onafscheidelijk verbonden aan deze schoolstrijd.

In de raadsvergaderingen was hij doorgaans degene die de burgemeester van repliek diende, naar oplossingen zocht en vond, argumenten en bewijzen aandroeg, alhoewel, toen er op 1 september 1931 een geheel nieuwe gemeenteraad kwam had de burgemeester de pech in de wethouders C. Kouijzer en J. Hulshof ook een paar gewiekste tegenspelers te treffen. Al met al is de Ootmarsumse schoolstrijd een drama geworden dat veel beroering verwekte. Ootmarsum haalde de landelijke pers. Er zijn enorm veel woorden over geschreven en gezegd, mooie en slimme en vooral vaak felle en lelijke woorden. Pastoor Scheepers zei in zijn toespraak bij de opening:

"Krantenschrijvers, rechtsgeleerden, een Nationale Unie, kamerleden, ministers, oud-ministers en vele anderen hebben hun ernstigen, wijzen, hooggeleerden neus in deze zaak gestoken en in kranten, tijdschriften, nota's en kamerredevoeringen hun bevindingen wereldkundig gemaakt?"



Pastoor Scheepers

Bij de debatten was de kwestie "geld" dus het hete hangijzer, de kapstok waar de burgemeester zijn argumenten aan ophing.

Om kort te gaan, van een viertal mogelijkheden bleven er tenslotte twee als twistpunt over:

A. Nieuwbouw van een 4-klassige R.K. Jongensschool en verbouw openbare school tot 1-mansschool... of...

B. Verbouw openbare school tot 4-klassige R.K. Jongensschool en 1-klassige openbare school.

De burgemeester was voor geen van beide plannen en had er "ter besparing van kosten voor de gemeente" zelfs geen zwaar hoofd in kinderen, die openbaar onderwijs wensten, naar de school in Oud-Ootmarsum te sturen. Samen met die uit Nutter en Oud-Ootmarsum waren er dat nog een zestig. De gemeenteraad was daar echter tegen en verder maakte het in de bouwkosten niet zo verschrikkelijk veel uit n.l. f 6000,—

Het R.K. kerkbestuur had natuurlijk liever een nieuwe school dan de oude uit 1876 daterende openbare school aan het Schoolplein en dat bood ook weer andere voordelen als uitbreidingsmogelijkheid, kans op een gymnastieklokaal van de overblijvende lokalen van de O.L. school e.d.

Zo lag de problematiek en hiermee was het eindeloze gekissebis in volle gang. Naar aanleiding van de aanvraag van het kerkbestuur van 10 maart wilde de gemeenteraad onderhand wel een keer beslissen over nieuwbouw of verbouw. Dat gebeurde op 31 maart 1927. Met 6 stemmen voor en 1 blanco besloot de Raad gelden beschikbaar te stellen voor de bouw en inrichting van een Bijzondere Lagere R.K. Jongensschool.

De burgemeester was het er niet mee eens als zijnde z.i. "strijdig met het algemeen belang". Het geld zou harder nodig zijn voor andere zaken. Daarom wilde hij het raadsbesluit ter vernietiging aan de Kroon voordragen en deed dat inderdaad de volgende dag.

Het ellenlange geredetwist nam in hevigheid toe. Zoals gezegd: ieder was er druk mee en begin 1928 was er zelfs een motie Ketelaar hierover in de Tweede Kamer.

Ministeriële brieven, gesprekken, enz. volgden, maar tegen het einde van het jaar 1928 kwam toch het bericht dat het raadsbesluit van 31 mei 1927 was vernietigd.

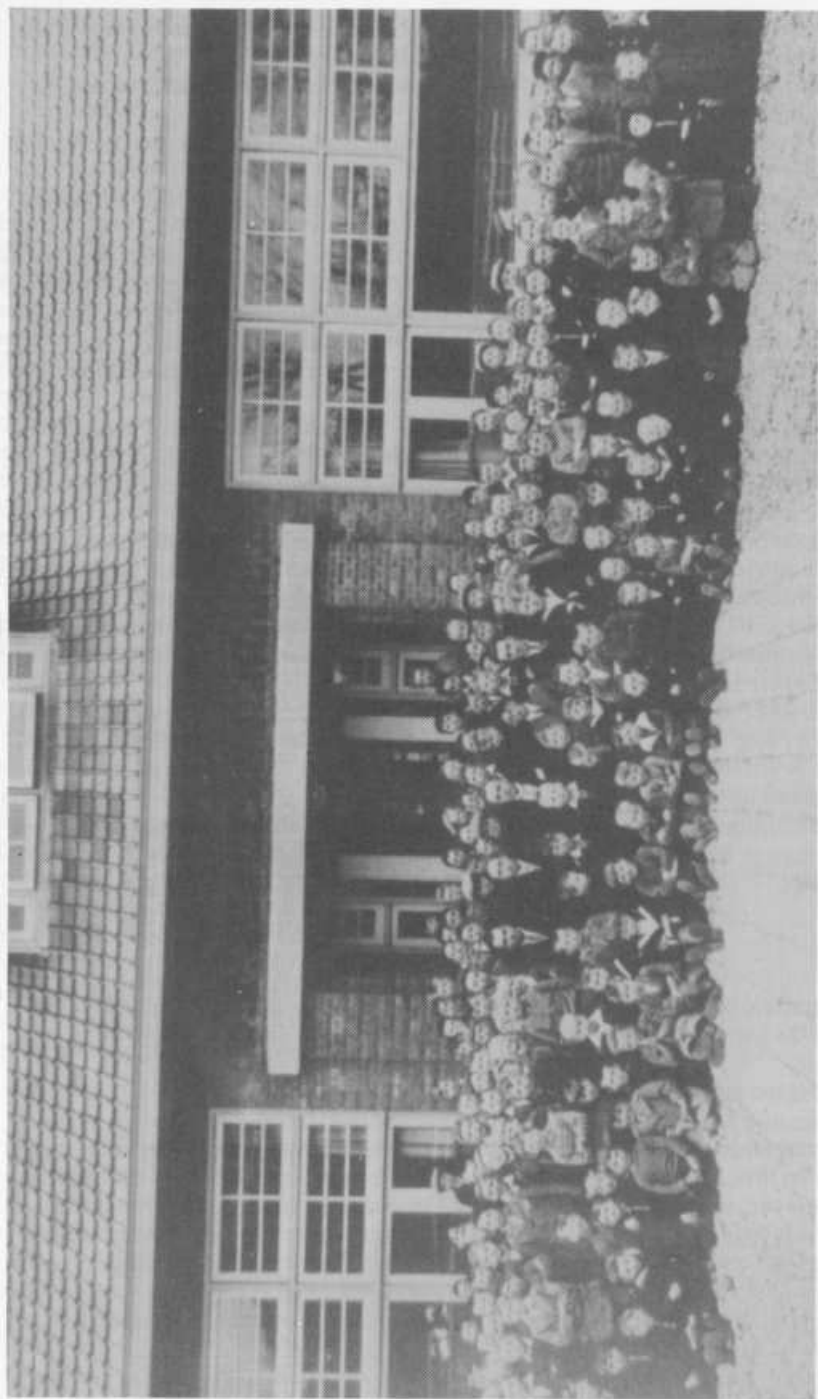
Was dat het einde van de schoolstrijd?

Welnee, nog lang niet.

In de nazomer van 1930 verzocht het R.K. kerkbestuur opnieuw geld voor de bouw en inrichting van een R.K. Jongensschool, nu met 5 lokalen op een inmiddels verkregen bouwterrein aan de Denekamperstraat, nadat het oude verzoek van tevoren was ingetrokken. Het nieuwe verzoek was dus tevens een ander verzoek, een ander plan, maar er waren wel weer twee mogelijkheden voor de gemeente, beide inclusief gymnastieklokaal:

A. Nieuwe jongensschool van 5 lokalen en verbouw openbare tot twee lokalen... of...

B. Verbouw O.L. school tot 5 lokalen jongensschool, nieuwbouw 2-klassige O.L. school.



Begin april 1932: opening van de nieuwe R.K. Jongensschool. Alle leerlingen op de foto met het personeel in hun midden, de „meesters” Spee, Wilms, Mulderink (hoofd), Voortman en Arens.

De heer Reuwer toonde aan dat plan A zeker niet duurder was dan B, al bleef de burgemeester dit aanvechten, gesteund door architect Vixseboxse uit Almelo. (De heer Mulder was echter de gemeentearchitect).

De gemeenteraad sprak zich in november uit voor plan A met 6 stemmen voor en 1 tegen. Voorjaar 1931 werden door het kerk- schoolbestuur de uitgewerkte plannen ingediend. Burgemeester von Bönninghausen heeft ook dit raadsbesluit ter vernietiging aan de Kroon voorgedragen onder het reeds bekende argument. Enige maanden later kwam het ministeriële antwoord in september, dat het raadsbesluit niet was geschorst, maar ter schorsing zou worden voorgedragen. In Den Haag was men intussen ook wijzer geworden en men schoof zo het probleem voor zich uit, want wat gebeurde?

Op 20 augustus was de aanbesteding al geweest en de bouw gegund aan de laagste inschrijver A. van der Maas en ter Haar voor f 20170,— d.w.z. de bouw van een nieuwe R.K. Jongensschool. Broekhuis kreeg het schilderwerk voor f 928,—. Spoedig hierna begon men voortvarend te bouwen en toen kon tenslotte de burgemeester niet anders dan het kerkbestuur in oktober 1931 schrijven:

"...de omstandigheid dat de nieuwbouw Uwer school thans reeds zo ver is voortgeschreden dat vernietiging van het betreffende besluit geen zin meer zou hebben, gaf mij aanleiding om aan de Minister van Onderwijs te verzoeken de schorsing van het besluit niet meer door een vernietiging te laten volgen."

Jhr. E. von Bönninghausen verloor op alle fronten, want ook een nieuwe Hervormde school is er datzelfde jaar nog gekomen en verrees op de plaats van de Openbare school slechts een half jaar na het gereedkomen van de Bijzondere Jongensschool aan de Denekamperstraat.

Zelf werd hij op 1 maart 1939 als burgemeester afgezet, maar dat was om heel andere redenen...

In 1982 op 4 en 5 juni werd het vijftigjarig jubileum van deze zo moeizaam verkregen school herdacht en grootscheeps gevierd. Daarbij was een enorme reünie van honderden oud-leerlingen. Ze kwamen uit binnen- en buitenland, waarbij velen elkaar echt in vijftig jaren niet hadden gezien of gesproken. Hierbij bevonden zich nog verscheidene uit de hoogste klas van 1932.

Werkgroep Geschiedenis I
Samenstelling G.F. Klaas.

WERKGROEP GESCHIEDENIS II

De tweede werkgroep Geschiedenis heeft zich het afgelopen jaar bezig gehouden met de bestudering van de geschiedenis van de oude kerk en de parochie Ootmarsum. De vorige studie over de grens is afgesloten en verwerkt tot een manuscript van ± 47 bladzijden.

Als nieuwe leden van de groep traden toe de heer en mevr. v.d. Kolk. Helaas overleed het oud-werkgroeplid de heer Smit het afgelopen jaar. Hier volgt een uittreksel van het boekje:

Grensstenen

De grens tussen de Graafschap Bentheim en Twente

De werkgroep Geschiedenis II heeft het onderzoek van bovenstaande afgesloten en een boekje samengesteld, dat zich op dit moment in onze bibliotheek bevindt.

Een samenvatting van dit boekje volgt hieronder!

De reden, dat we een onderzoek naar een gedeelte van onze landsgrens hebben gedaan is:

- Het Kerspel Ootmarsum had vroeger landsgrenzen, omdat Denekamp en Tubbergen binnen het Kerspel Ootmarsum vielen.
- En in 1548 was een vergadering te Ootmarsum, die tot doel had om grensconflicten te regelen en een verdrag op te stellen.

Echter in 1824 werd te Meppen een nieuw grensverslag opgesteld voor onze gehele oostelijke landsgrens, voorzover die ons scheidde van het Koninkrijk Hannover. Een nauwkeurige grensbepaling was hiervan het gevolg en mede hierdoor was dit een aanleiding om een tocht langs de grens te maken om te onderzoeken wat er aan oude markeringen nog te vinden is.

Een beschrijving van de stenen was voor ons minder belangrijk, dan wel om een overzicht te geven van de gebeurtenissen en toestanden zoals zich die daar toen afspeelden.

Als grensmarkering werden vroeger vaak bomen of aanwezige objecten in het landschap genomen en ook werden er "Kruiskuilen" gegraven, dat zijn in de vorm van een kruis gegraven kuilen.

Op de stenen zien we vaak het Bourgondische, Overijsselse, Bentheimer en Münsterse wapen afgebeeld.

Als lezer nemen wij U mee op onze tochten en we beginnen in Overdinkel bij grenssteen 1, genoemd de "Drieland", waar Nederland en de Duitse deelstaten Nedersaksen en Noord-Rijnland Westfalen samenkomen.

Bij steen 6 aangekomen ligt een brug over de Dinkel, vermoedelijk de "Losserbrugge", waar afgezanten van bisschoppen en steden elkaar ontmoetten. Het erve Verbecke, waar zich vroeger een jeneverstokerij bevond, ligt hier vlak bij.

Bij steen 16 stond vroeger een Twentse galg, die als afschrikking dienst deed.

We komen nu bij de grensovergang "de Poppe". Het oude douanekantoor stond verder richting Nederland, maar dit is in 1922 met een daverende knal de lucht in gevlogen, omdat daar een vrachtauto met knalkurken explodeerde.

Merkwaardig is, dat de Vrijdijk bij steen 24, tot 1945 niemandsland was. Sindsdien is deze weg Nederlands territorium. Als we verder gaan voorbij de grensovergang Rammelbeek, dan komen we bij steen 49, vroeger genummerd als steen 1 en genoemd de steen bij Hengebök. Deze steen is tevens markescheiding tussen Lattrop en Noord-Deurningen. Als we bij steen 50 komen, dan lag vroeger hier het grenskantoor Lattrop, genoemd als "Kommiezenhuis" waar op 3 juni 1819 de Kunstschilder Johan Barthold Jongkind werd geboren. Komen we bij steen 56, dan is dit een oude zandsteen en tevens markescheiding tussen de Hannoverse boerschappen Frensdorf en Grasdorf, alsmede scheidssteen tussen de Ober- en Nieder Grafschaft Bentheim. Ook stroomt hier een oude beek of riviertje de Riet. Een nakomeling van Westerhof vertelde ons, dat zijn ouders hun bruiloft aan de andere kant van de grens in een zandkuil hadden gehouden, omdat ze de jenever dan niet hoefden te smokkelen.



Vanaf steen 68 gaat de grens in een rechte lijn verder tot aan de schoorsteen van de Hannoverse boer Maatman. In 1805 schreef F.F. van Raet van Bögelscamp: "Maatman ligt op de grens van het Bentheimsgerecht Ulzen en het Twentsgericht Ootmarsum". Daartoe hangt als teken in het midden van het huis een "hoal". Als we bij het "Spiek" of Dinkelvonder komen is steen 72 tevens een scheidssteen tussen de Nederlandse boerschappen Brecklenkamp, Lattrop en Hezingen.

We komen nu bij de grensovergang Ootmarsum-Lage. Het vroegere Duitse douanekantoor heeft verder in de richting van Halle gelegen. We vervolgen de grens verder door de kamp van de Hannoverse boer Këmper, voorbij diens woonhuis over de weg van Ootmarsum naar Ulzen op een Keisteen, liggende in de oostelijke wal van de Paardemate, behorende aan de Hannoverse boer Holthuis.

Daar plaatste men steen 77. Dit punt wordt Holthuis Spieker genoemd. Hier droeg pastoor Smithuis, in de tijd van de reformatie, op zon- en feestdagen de Heilige Mis op, want zijn kapel op het erve Konink in Halle was dan te klein. De katholieke godsdienst was verboden en de kerk in Ootmarsum gesloten. De priesters moesten uitwijken naar de andere kant van de grens.

Pastoor Smithuis werd geboren bij het Lingsche Veer en studeerde bij de Jezuiten te Münster. Na zijn wijding vertrok hij richting Nederland en belandde op zijn tocht bij het klooster Frenswegen. Hier werd hij op de hoogte gebracht van de toestand waarin de grote gemeente Ootmarsum zich bevond. Hij nam het herdersambt op zich en het klooster Frenswegen wees hem het erve Konink in Halle toe als standplaats. Van hieruit onderwees hij de mensen in het katholieke geloof en bracht hij vele verdwaalde "schaapjes" weer terug in de stal.

Hij bouwde eerst een kleine kapel op het erve Konink, maar op zon- en feestdagen week hij, vanwege de vele mensen, uit naar het boerenhuis, dat hij gehuurd had, genaamd Holthuis. Toen de burgemeesters van Ootmarsum eens op jacht waren in de buurt van Halle, vereerden ze pastoor Smithuis met een bezoek. Boven verwachting werden ze vriendelijk en gastvrij onthaald. De burgemeesters beklagden hem om zijn eenvoudige woning en dat hij zo ver van zijn r.k. gemeente verwijderd was. Pastoor Smithuis maakte van de gelegenheid gebruik en vroeg of er geen vergunning te krijgen zou zijn om in Ootmarsum te wonen en daar de godsdienst uit te oefenen. En werkelijk na enige tijd kreeg hij verlof, dat hij en ook de wereldgeestelijken in het Gericht Ootmarsum mochten wonen. Hij huurde een huis in de stad aan de Zuiderpoort. Nu de huidige apotheek Schepers. Ook bouwde hij aan de buitenzijde een kleine kapel. De Kapelstraat dankt haar naam hieraan. Dit alles speelde zich af in 1701. (Geschiedenis van het Archidiaconaat en Aartspriesterschap Twente, geschreven door Geerdink).

In de nabijheid van de stenen 78-79 speelde zich een grensgeschil af en werd geregeld door het grensscheidingsverdrag van 1548. De onenigheid ontstond over het heiden, weiden, plaggen, maaien en het gebruik van de beek, de Medebeke genoemd. Steen 82 is geplaatst aan de zogenaamde visvijver van de Scholte te Nielingen. Hier bouwde pastoor Smithuis een tweede kerkshuur in 1705. Dit erf lag op de grens van Vasse en Mander. Achter het oude erve Scholte Nieling loopt een Hessenweg, waarover de Hannekemaaiers vroeger Twente binnentrokken op weg naar het westen.

Verdergaand komen we bij het grenskantoor Getelo-Mander. In 1857 werd in de nabijheid van deze grensovergang een merkwaardige ontdekking gedaan. In een heuvel, gevormd door stukken turf, werden de skeletten van 3 mensen ontdekt. Ze lagen allemaal met het hoofd naar het noorden, een man, een vrouw en een kind van omstreeks 15 jaar. Ze lagen op huiden en het merkwaardige was, dat op al de drie skeletten bloemen lagen. Nog meer bloemen werden er in het graf gevonden. Dat er bloemen in een graf werden gevonden was iets heel bijzonders. Voor zover bekend zijn in Denemarken eveneens graven ontdekt, die bloemen bevatten en waarbij planten aan de overledenen werden meegegeven. Door de aanwezigheid van glas, dat zich in een pot naast het meisje bevond, kon de ouderdom vrij gemakkelijk worden bepaald, n.l. in de vierde eeuw van onze tijdsrekening. (P. Groenewold: Bruinhaar vroeger en nu). Onze tocht eindigt bij een merkwaardige van drie zijden voorziene grenssteen van Bentheimer zandsteen, met de tekst Twente, Salland en Bentheim. Het is geen officiële grenssteen, want hij is niet genummerd. Deze steen is op advies van een Duitse boer daar geplaatst. Deze meende, dat de grens hier liep. Echter in 1779 werden de grenzen precies vastgelegd en steen 99 werd het punt waar de Graafschap Bentheim en die van de Overijsselse gewesten Salland en Twente samen komen. De driehoekige steen liet men staan waar hij stond.

Hopelijk heeft dit korte verslag U een indruk gegeven, waar wij als Geschiedenisgroep II mee bezig zijn geweest en ik kan U vertellen, dat we aan de tochten veel plezier hebben gehad.

Werkgroep Geschiedenis II.

Door persoonlijke omstandigheden, ziekte van een der leden van de groep en twee sterfgevallen in de familie van enkele medewerkers, hebben de dames dit seizoen minder activiteiten kunnen ontplooien dan ze van plan waren. Wel zijn de opgenomen banden afgeluisterd, geïnventariseerd en klaar gemaakt om te verwerken tot verhalen.

Ze zijn tot de ontdekking gekomen dat de hoeveelheid informatie op alle gebied, interessant is, maar ook zo veelzijdig dat de uitwerking niet eenvoudig is. Enige verhalen zullen worden uitgewerkt, waarvan er hier al een volgt.

De wijkzuster van vroeger

Ik ga het verhaal schrijven van een hoogbejaarde wijkverpleegster die voor ons haar herinneringen ophaalde. Heel bescheiden was zij en bijna verbaasd, dat wij dit allemaal zo interessant vonden. Maar als U het leest, dan wordt het een klein monumentje en misschien zult U denken: "Ja, zo belangrijk was dit werk..."

Het gaat over Ootmarsum en de omgeving vóór de ruilverkaveling en vóór de kanalisering van de Dinkel.

Het gaat over een wijkzuster (zeg maar streekzuster) op de fiets met een rayon van Ootmarsum naar Agelo, Reutum, Vasse en Mander, langs de Hooidijk tot Tilligte en Lattrop.

In Ootmarsum stond het klooster en dit was dus begin en einde van de fietstochten.

Daar ging de zuster, in haar religieuze dracht (en die vangt veel wind en regen) op de fiets door de stad en het bos en langs de essen.

In de zomer leek het nog wel wat, maar in de winter, als de Dinkel hoog stond dan begon het gevecht met de modder en het water.

De boeren blij als de zuster kwam, bij bevalling of ongeval, bouwden bruggen en plankieren.

In een nacht van storm en regen tobde een moeder met haar ziek kind op een afgelegen hoeve.

De moeder, die de zuster verwachtte, wakte haar man 's nachts om vier uur.

"Too, man, gao d'r ees oet. 't Hef 'n heeln nacht a rëègnt, 't hele weilaand steet oonder water, zao kan de zuster nooit bi'j 't hoes komm'n, doar möj iets an doen."

De man moppert wat in z'n slaap, maar de vrouw zegt: "Man iej möt d'r oet gaon. De zuster möt komm'n, aandere geet oons dat keend daod." De man ging aan het werk, zwoegde door tot het licht werd. Daar stond de zuster; ontmoedigd bij het zien van zoveel water wilde zij omkeren, maar in de verte stond de boer te roepen over het water en wees op een keten van planken, over plaggeheuveltjes gelegd.

Wat een karwei moet dat zijn geweest en hij riep, wat ze nauwelijks kon horen en gebaarde: "Zuster, zuster, hier möj langs. Daorgeends lig ne greepe, dee kan oe as stut deen'n... en dan möj daorlangs, aower dee gröspoll'n en aower dee

plaank'n. Zuster, iej möt dee greepe good gebroek'n".

Zo kwam de zuster bij het huis. Niet altijd ging het goed, eenmaal raakte zij van de weg en kwam in het koude water terecht.

"Aajt vedan" was het parool. In haar natte pluim werkte zij een lange nacht bij een patiënt met longontsteking, "ja, want als religieuze wisselde je toch niet zomaar van kleren destijds".

In de morgen terug op de fiets naar Ootmarsum, zo ging dat toen... Soms in de nacht, als de dokter uitreed, kon zij mee rijden (hij was een van de weinigen met een automobiël) Oh wee als het mobiel vast zat, dan ging het verder langs halfbegaanbare wegen, met het licht van een lantaarn aan de voet. 's Morgens ging het werk gewoon door. Ter afwisseling gaf zij de cursus "Huishoudelijke ziekenverzorging", waarin ook E.H.B.O. en zuigelingenverzorging een plaats hadden.

Deze kursussen hadden zoveel aftrek dat het aantal deelnemers fors verdubbelde tijdens de cursus. Nodig en belangrijk was die ziekenverzorging, want het ziekenhuis was ver en duur en de mensen niet verzekerd.

Het gebeurde, dat ernstig zieken thuis bleven omdat men niet afhankelijk wilde zijn van armbestuur of Vincentius.

Patiënten hadden vaak hoge koorts onder andere bij longontsteking wat veel voor kwam. Zo'n patiënt lag soms op stro in een bedstee onder een zwaar veren kussen met 41 graden koorts....

T.b.c.- patienten werden in tentjes verpleegd in de tuin, Sanatorium Dekkerswald kostte f 2,50 per dag; als het niet anders kon moest dat soms met dubbeltjes en kwartjes bij elkaar gespaard worden via instanties.

Er is een tijd geweest, dat de baby's werden grootgebracht met borstvoeding en "beschuut'npap" tot zij konden eten wat de pot schafte.

De gezinnen waren groot en de moeders druk met het huishouden en de tuin; op de boerderij hielp de vrouw mee op het land.



Achter de moeder stond dikwijls „de aole vrouw”. Niet altijd de vriendin van de wijkverpleegsters.

”O man, ze doot meer teggen-woordig dee zuster met heer ni’jerwetse flantuu’t’n. Dat keend sinaasappelsap of vitaminen’n! En in de koolte... as het daor meer nich zeek van wodt”.

Een wijkzuster houdt voet bij stuk.... Kindje in het looprek, soms met gezwollen handjes van de koude, want er was nog het losse vuur, maar altijd met warme voetjes in de kleine klumpkes!

Haar mooiste herinnering?

”Zuster, iej komt zao vaak bie de buur’n, kom toch ok ’ns keer bie mi’j. Bie de buurvrouw loopt de keender a round ’t jaor en bie mi’j nog nich at ze dree jaor bint.”

Zuster komt binnen; ziet meteen de baby in de wieg, goed ingepakt in de mol-tonluier en de kamer met de kleine ruiten en het licht gedempt... Tot de verbaasde moeder zegt zij: ”Luister moeder, breng het kindje met goed weer naar buiten, telkens langer, uit de wind en in de zon en laat het vrij trappelen en geef het sinaasappelsap of vitamine-druppels in de beschuut’n pap. Na maanden ging zij nog eens kijken. Daar zat moeder, kindje op schoot, maar ziet toe, het stond op de beentjes en veerde op en neer zoals kleine kinderen dat kunnen doen, van hopla, hopla!”

Blij en trots zegt de moeder: ”Zuster, zuster, kiek toch ees. Kiek dat keend toch ees. Het spreenk en het döt. Zuster kiek dan toch... Dat doo ik nig. Dat döt ’t keend zölf. Het wet a, dat ’t beenkes hef....”

Is er ooit een mooier compliment gemaakt?

Later reed de zuster op een motor, later waren de boerderijen gemoderniseerd, de ruilverkaveling had gezorgd voor betere wegen en de Dinkel was gekanaliseerd. En nu rijdt een wijkzuster in een auto.

Naschrift.

Als onze hoogbejaarde zuster, hopelijk na lange tijd, eens voor de hemelpoort staat, dan verwacht ik, dat zij Petrus met één handbeweging ter zijde schuift. Want wijkzusters zijn zeer kordaat.

En dan klinkt het door de zalen: ”Ik wet a dat ’k beenkes heb”.

Zo stapt onze zuster fier, op het hemelse plankier!



Naast de gebruikelijke excursies in de omgeving heeft ze in juni 1987 een tocht naar het Teutoburgerwald gemaakt. De kalkgroeve bij Lengerich was het doel van de reis. Door de kalkrijke bodem en doordat het publiek deze plek nog niet heeft ontdekt is het een eldorado voor iedere botanicus. Een grote verscheidenheid aan zeldzame planten trof de groep er aan zoals akelei, bingelkruid en heekkruid, addertong en verder nog zeven soorten Orchis.

Ook heeft ze aan excursies van de cursus "Vogels kijken" deelgenomen, o.a. naar de Oostvaardersplassen. Vanuit een schuilhut de aalscholvers bespied. Naar aanleiding van de cursus Bodemonderzoek is de groep geabonneerd op het tijdschrift van de Stichting Natuur en Milieu. Andere cursussen, die door deze stichting gegeven worden, zijn evenwel te ver uit de buurt om te kunnen volgen.

De groep houdt zich nu bezig met mossen en grassen. In overleg met J. Westrik (S.B.B.) gaat ze wegbermen inventariseren. Van de jeugdgroep zijn vijf leden aan deze groep toegevoegd. Enkele van hen hebben al aan excursies deelgenomen. Tenslotte heeft ze aan de paddeval meegewerkt en streeplijsten bijgehouden.

Helaas is in april de heer D. Muusers overleden; aan hem verliest de groep een gewaardeerd lid.

Leider A. Horsthuis, rapportrice L. Willemsen.

Paddenaktie Ageler Es 1987

Op zaterdag 28 maart hebben we 's morgens 8.30 uur de paddenval opgezet. Ondanks een sterke gure wind verliep alles vlot en rond half elf kregen we na afloop een lekker kopje koffie.

Eigenlijk hadden we op zaterdag 21 maart de val op willen zetten, maar toen zat de vorst nog in de grond; na ± 10 c.m. kregen we de schop niet verder, zodat we de emmers niet konden ingraven. Van maandag 23 t/m 27 maart was de bodemtemperatuur 4 à 6 graden C. en de buitentemperatuur ± 10 graden C.

29 maart. 's Morgens hebben we de veertig emmers genummerd; zo krijgen we een idee uit welke hoek de meeste padden komen. Er zijn nog geen padden op pad; alle emmers waren, op een enkele spin of tor na, leeg.

Een automobilist stopte en informeerde naar de gang van zaken. Zijn buurman, die regelmatig op de es komt, had al padden bij het kleigat gezien.

De paddentrek komt pas goed op gang als de bodemtemperatuur 6 gr. C. of hoger is. Dan gaan de padden naar het water, waarin ze vijf jaar geleden geboren werden. Tijdens de lange tocht worden al veel paartjes gevormd. Het mannetje omklemt het bredere wijfje en zo loopt ze met het mannetje op de rug richting kleigat. Uit de telling in voorgaande jaren blijkt, dat er meer mannelijke dan vrouwelijke padden naar het kleigat komen.

31 maart. De eerste pad zit in de emmer, een hoogzwanger vrouwtje.

- 1 april. De natuur begint langzaam uit de winterslaap te ontwaken. Heel voorzichtig begint het longkruid rose en later blauw te bloeien. Het was vandaag de eerste zonnige lentedag, de Lieveheersbeestjes kwamen tevoorschijn. In de tuin hebben we de eerste vlinders waargenomen, n.l. een citroenvlinder en een dagpauwoog.
- 2 april. In het Vizier stond deze week als "Siepelik" te lezen:
 Voor de pad en zijn naaste verwanten
 Plaatst men emmers en gaas langs de kanten
 Dan wordt hij keurig en net
 In een vijver gezet.....
 Je zult je maar zo voort moeten planten.
- 5 april. Vanmorgen was de vangst 24 stuks en gisteren 22.
- 6 april. In de sloot naast het kleigat wat kikkerdril waargenomen, in de emmers zaten maar 2 padden. Tot heden zijn er 97 padden overgezet.
- 8 april. Gistermorgen was de bodemtemperatuur 7,5 gr. en de buitenlucht 12 gr. C. Dat was vanmorgen ook goed te merken. Er zaten 145 padden (87 manl. en 58 vrl.) in de emmers; hierdoor komt het totaal op 237. Van de 87 mannetjes hadden er 38 al een partner gevonden.
- 11 april. In de sloot zagen we nog een flinke plak kikkerdril.
- 13 april. Bij het leeghalen van de emmers telden we 19 padden, 9 mannetjes en 10 vrouwtjes; hiervan hadden zich al 7 paartjes gevormd. Bij het kleigat constateerden we dat nog twee mannetjes een vrouwtje hadden gevonden, zodat slechts 1 vrouwtje alleen het water in zwom.
- 21 april. Het kikkerdril is uit.
 Verder zagen we een zwaluw, twee patrijzen en twee scholeksters. Sinds een week is de bodemtemperatuur 8 gr. C. Dagelijks zitten er ongeveer 25 padden in de emmers. Tot op heden hebben we 534 padden overgezet.
- 27 april. In het kleigat zijn eiersnoeren. Sommige snoeren waren al "leeg", anderen wemelden van 'paddevisjes'. Ondanks de hoge bodemtemperatuur en een buiten temperatuur van ± 12 gr. C. hebben we nog maar vier padden na 21 april geraapt. De paddentrek is weer voorbij. Het gaas wordt weer opgerold en alle veertig gaten in de berm gedicht. Er zijn 538 padden veilig overgezet, terwijl er 52 zijn overreden.

Ter vergelijking:

In 1986 duur: 23 maart/6 mei; overgezet 767 padden, 7 werden overreden.

In 1985 duur: 26 maart/21 april; overgezet 943 padden, 65 werden overreden.

In 1984 duur: 26 maart/7 mei; overgezet 748 padden, 30 werden overreden.

Natuurstudiegroep.

Samenstelling Mevr. J. van Zuilekom.

Archeologische vondsten

In de loop van het voorgaande jaar - en dan met name in de herfst en in de winter - is er door diverse mensen van de groep uitgebreid de gebieden van Ootmarsum en omstreken afgelopen. Dit resulteerde in een aardige lijst van archeologische vondsten. Met name het gebied ten oosten en zuidoosten van de stuwwal van Ootmarsum leverde hierbij het gros van de vondsten op. Hieronder volgt er een overzicht van.

I. Laat-paleolitische vondsten. De grote dekzandrug, ten oosten en ten zuidoosten gelegen van de stuwwal, blijkt in het laat-paleolithicum en eveneens in het mesolithicum, zoals we verderop nog zullen zien, een grote aantrekkingskracht te hebben gehad op de toenmalige bewoners van onze regio. De vele concentraties aan vuursteenartefacten, die in het verleden al zijn ontdekt op deze dekzandrug te Klein Agelo en even ten zuiden van het kanaal Almelo-Nordhorn, getuigen hiervan. De vondsten komen zowel van deze bekende sites, alsmede van nieuw ontdekte sites.

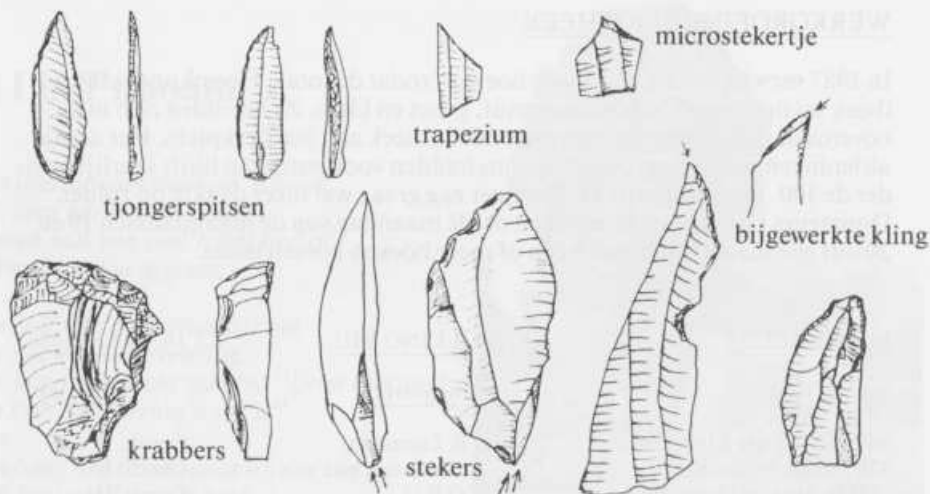
1. Aan de Steenmatenweg te Klein Agelo: ca. 1000 stuks vuursteen, waarvan ongeveer 10% werktuigen: spitsen, krabbers, stekers, enz.
2. Iets ten zuiden hiervan: een 20-tal stuks vuursteen, echter alleen afvalmateriaal (resten die overblijven bij het vervaardigen van werktuigen).
3. Op enige akkers ten westen van het Agelerbroek: van een bekende concentratie ca. 1000 stuks vuursteen, met tientallen werktuigen.
4. Aan de Wolfsbergweg, ten zuiden van het kanaal bij het leggen van een pijpleiding door de N.A.M., een plek met houtskool met daarin en daarbij enige vuursteenartefacten. I.s.m. de A.W.N. werd een stuk van ca. 16 m² hieromheen opgeschaafd, maar dat leverde naast de paar artefacten die hier zijn gevonden, een patroon van grondsporen op, dat, naar later bleek, afkomstig bleek te zijn van het diepploegen. In de haard stak een lange vuursteenkring, mogelijk een onafgewerkte steelspits. Van de haard is houtskool gemonsterd.

Bovengenoemde vondsten zijn zeer waarschijnlijk afkomstig van de z.g. Federmessercultuur tijdens het Allerød-interstadiaal, van 11800 tot 10800 jaren geleden.

II. Mesolithicum. Mesolitische vindplaatsen zijn in ons gebied dikgezaaid. 5 sites zijn inmiddels gevonden, maar de verwachting is dat er nog vele zullen volgen.

1. Aan de Wolfsbergweg. Ca. 120 stuks vuursteen-artefacten w.o. 'n 5-tal werktuigjes.
2. Aan de Wolfsbergweg ook een 20-tal vuursteenartefacten w.o. 1 krabbertje.
3. Aan de Paalmaatsdijk, 20 stuks vuursteen.
4. Te Volthe, een 30-tal stuks vuursteen.
5. Bij het Everlo, wat vuursteen en 1 krabbertje.

III Neolithicum. Op een aantal akkers op het Springendal werden 23 vuursteenafslagen plus 2 afslagkrabbertjes gevonden. Het is waarschijnlijk van neolithische origine.



Enige afbeeldingen van werktuigen van de Federmessercultuur, afkomstig uit Agelo.

IV IJzertijd. Bij ons bestaat de indruk dat de verspreiding van ijzertijd-vondsten een vertekende weergave is van het oorspronkelijke nederzettingspa-troon, waarbij er nog te veel witte vlekken op de kaart zijn. Zoeken in zo'n wit-te vlek n.l. bij Tilligte aan de Dinkel, leverde meteen resultaat op. Hier werden enige tientallen ijzertijdscherven gevonden. Het zoeken zal hier nog voortge-zet worden.

Hiernaast werden op onbekende vindplaatsen nog vele vondsten gedaan.

1. Mekkelhorst: tientallen stuks ijzertijdscherven; een tiental vroeg-middeleeuwse scherven
2. Van de reeks bekende nederzettingen in Volthe werden weer enige tientallen ijzertijdscherven gevonden.
3. Bij nieuwbouw aan de zuidkant van Rossum, enige tientallen ijzertijd-scherven.

Naast bovenstaande activiteiten zijn wij ook bezig met een onderzoek naar de restanten van de voormalige gebouwen van de Commanderie. Het ligt in de be-doeling te komen tot een exacte plaatsbepaling en te onderzoeken wat er nog aan voormalige fundering in de grond zit. D.m.v. sonderingen en boringen ho-pen we hiertoe een inzicht te krijgen. De werkzaamheden zijn echter nog aan de gang.

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat er nog heel wat archeologisch vondstma-teriaal tevoorschijn komt, wanneer er wat intensiever naar wordt gezocht. He-laas is het zo dat de leden van deze groep niet altijd evenveel tijd hebben voor het regelmatig bezoeken van akkers, bouwputten, enz. in onze regio. Daarom zijn mensen met een gezonde archeologische belangstelling, hartelijk welkom als nieuwe medewerker(ster). Belangstellenden kunnen contact opnemen met H. Oude Elberink of H. Eweg Stobbenkamp 41.

WERKGROEP BIBLIOTHEEK

In 1987 verwierven we 22 nieuwe boeken, zodat de totale Heemkundebibliotheek nu ongeveer 550 boeken omvat, groot en klein. Ze bevinden zich in de bovenzaal van de gewone openbare bibliotheek aan het Kerkplein. Het aantal uitleningen is niet zo groot als we ons hadden voorgesteld en blijft jaarlijks onder de 100. Bibliothecaris H. Kouijzer zag graag wat meer drukte op zolder. Donateurs kunnen op de eerste en derde maandag van de maand tussen 19 en 20 uur een maand lang gratis één of meer boeken komen lenen.

BOEKENLIJST

AANVULLING VIII

1 JANUARI 1988

<u>No.</u>	<u>Titel</u>	<u>Schrijver(s)</u>	<u>Rubriek</u>
369	Genealogie Kleinschmit	J.B. Lucassen	Gesch. II 7
370	25 jaar bibliotheek	A. Baanstra e.a.	Gesch. I 6
23 Ov. Hist.	bijdrage 1986	V.O.R.G.	Gesch. III 9
371	Etymologisch woordenboek	J. de Vries en F. Tollenaere	Naamkunde 10
372	Nederlandse volkskunde	Dr. J. Schrijnen	Folklore 3
373	Euregio Museumgids	Schelberg, de Vries e.a.	Gesch. II 7
374	Hist. onderzoek in Overijssel	Gr. Rensen e.a.	Gesch. III 9
375	Bronnen geneal. onderzoek		Gesch. III 9
318c	Jaarboekje 1986	St. Heemkunde Ootmarsum	Alle rubr. 12
376	Erve ten Modenkotte	E. Wientjes	Gesch. I 6
377	Tien jaar arbeidersstrijd	B. Freriks, J. de Jong	Gesch. III 9
378	Het landschap van Twente	A. Wittgen	Gesch. II 7
379	Sprekerslijst	G. Buist	Gesch. II 7 arch.
380	Vakmanschap in vuursteen	J. Beuker	Geologie 6
381	Archeologie in de praktijk	K. Steehouwer	Archeol. 1
382	Kerkgeschiedenis Albergen	T. Hesselink v.d. Riet	Gesch. II 7
14-27	Jaarboek Twente	St. Jaarboek Twente	Alle rubr. 12
88	Twentse almanak 1988	Tw. Courant	Alle rubr. 12
383	Atlas Nederl. vogels	Sovon, J. Bekhuis e.a.	Fauna 5
324c	Jaarb. Vasse, Mander, Hez. '87-'88	Hist. Kring Vasse M., H	Gesch. III 9
384	All'ns te hoope	H. van 'n Scheenken	Dial, S.V.G.2 en 10
269	Grasduinen 1987	Div. schrijvers	Flora, fauna 4 en 5 arch.

'n Lind'nboam

*Den lind'nboam doar op 'n hook
hoo lang har den an stoan?
Gineen wus van zien'n lèèf tied of
't Was nich noa te goan.*

*Hee zölf wus dat netuurlijk wa
mer hee kon niks vetell'n.
Hee kon toch slecht zeng'n: "Doot mie daal,
dan kö'j de joarring'n tell'n"*

*Dus bleef hee stoan, doar op dee stie
nich heel wied van de kark.
Hee zag 't volk oet vrogger tied
van 's mons tot 's oams an 't wark.*

*Hee lèèv'n met in zwoare tied'n
mer ok met hun plezear.
Stun liek op in de zomerdag
en beug'n in't noajoarswear.*

*De vöggel timmer'n gearn in hem.
Hee har ja tekke zat.
En as hee dan dee jong'n zag vleege'n:
ne mooie tied was dat.*

*Ok keender spöll'n in de buurt,
de wichter in nen kraans.
En met den lind'n as middelpunt
deun'n z'zèen of aandern daans.*

*Mer as d'r dan wat jongs an kwamm'n
was 't daans'n rap e doan
Dee gung'n 'n boam in en leut'n zeen
hoo hoog ze dörv'n goan.*

*En as dee blaage, wat oalder a
zoa bie hem stun'te fluustern
Dan dach hee: "Kroep mer achter mie,
dan stoa'j ja mooi in'n duustern"*

*Zag hee ze later veur de kark
met beide nen bled'n lach.
Dan zwaai'n den lind'n met ziene tekke
Mer gineene den dat zag.*



*De leu dee kwamm'n, de leu dee gung'n
Mer 'n lind'nboam bleef stoan
Mer ok veur hem kwam toen de tied
dat 't al völ aans zol goan.*

*Dat was toen zee zoa roond 'm too
met steen' en plaank'n gung'n sjouw'n
en achter en opzied van hem
met huuze begonn'n te bouw'n.*

*Ok kwam d'r vlak langs zien'n voet
ne brede, drokke stroat.
'n Mooi'n lind'n stun in de weg.
Toen zèed'n ze: "Hee is doad"*

*"Ik bin nich doad"; wol hee wa schreeuw'n.
"Mien blad koomp jaarlijks wear"
Mer as de leu hun zin wilt hebb'n
dan wet ze altied mear.*

*"Affijn", dachn 'n lind'n,
ton hee de biel har veuld
"Noe kriegt ze dan hun'n zin.
En könt ze noe ok eind'lijk zeen,
hoo oald a'k wodd'n bin".*

Ben Morshuis

AANGENAME KENNISMAKING



Foto: Caspar Kouijzer

Zo, dat is wel eens nodig, want er zijn een heleboel nieuwe donateurs bij gekomen de laatste jaren en die kennen niet eens al de mensen waar ze mee te doen hebben. Het lustrum van het Jaarboekje vonden we een gerede aanleiding ons eens aan U voor te stellen. Daar gaan we dan.

Van links naar rechts:

H.F.J. Oude Elberink (Harry) secretaris

J.B. Lucassen (Johan)

Mevr. H. Scholten (Hanneke)

Mevr. G.M. Slag (Riet)

H.A.G. Kouijzer (Henk) bibliothecaris

Mevr. J. van Zuilekom (Joke) 2e penn.

H.H. Geerdink (Henk) voorzitter

G.F. Klaas (Gustaaf) penn./2e secr.

J.N.A. Gerard (Johan) 2e voorz.

De heer Gerard is vanaf de oprichting in 1966 bestuurslid.

FA. MEIJER & BRUNNINKHUIS MANUFACTUREN- EN KOLONIALE WAREN

Toen in onze regio de eerste spoorwegen werden aangelegd, auto's nog een zeldzaamheid waren, Jelle Troelstra lid van de Tweede Kamer werd, poseerde in Ootmarsum Johan Brunninkhuis met vrouw, dochter en dienstmeid in vol ornaat voor zijn huis aan de Grotestraat. De plek waar nu huisnummer 26 is te vinden.

Johan Brunninkhuis was een veelzijdig man. De dochters dreven het kleine café-biljart, dat via een stenen trapje aan de Kapelstraat te bereiken was, moeder Brunninkhuis dreef de kleine galanterieën- en stoffenwinkel die uitnodigde tot een bezoek middels de met fraaie gietijzeren kledinghaken versierde hoge voordeur, waaraan de laatste modische aanwinsten speelbal van de wind werden.



Familiehuis Brunninkhuis

Fa. Meijer en Brunninkhuis aan de Grotestraat.

Links: opkamer met café-biljart met ingang aan de Kapelstraat.

Rechts: winkel met galanterieën en comestibles, manufacturen, petten en hoeden.

Achter: werkplaats voor klein timmerwerk en opslag van petroleum, stroop e.a. los goed.

PERSONEN van links naar rechts:

Opa en oma Brunninkhuis, tante Mietje - trouwde later met Meijer - dienstbode.

WONINGEN: Huis Brunninkhuis - Grimberg - Tonia huis Brunninkhuis - Smellink - Bloemen.

Johan Brunninkhuis werd in de wandelgangen "Jan Tik" genoemd. Dat vond zijn oorzaak in het timmermanshandwerk dat hij op lokatie bij de verschillende klanten en in zijn kleine werkplaats achter de winkel uitvoerde. Een werkplaatsje waarover hij helaas niet alleen mocht beschikken, maar werd gedeeld met vaten stroop en petroleum waaruit dagelijks werd getapt en... met een varken.

Johan Brunninkhuis was al oud toen de foto werd gemaakt. Het was maar goed dat een van zijn dochters verkering had met een knaap, die wel iets zag in Ootmarsum en zijn handel. Het was een Duitser: Heinrich. Na zijn huwelijk met Aleida wilde hij toch wel een dikkere vinger in de pap en werden de nieuwe en oude familienaam samengevoegd tot Meijer & Brunninkhuis. De andere dochters trouwden ook en uit het huwelijk van Heinrich en Aleida werden drie dochters geboren. Het waren struise dames, die Tonia, Mietje en Aleida. De jonge Aleida vond na verloop van tijd de weg naar Nijmegen en trouwde met aannemer Kropman. Tonia en Mietje bleven tot hun dood: struise dames. Heinrich legde zich meer toe op de manufacturen en volgde de weg van zoveel avonturiers in het Duitse grensgebied: hij werd een soort Tuote, een handelsreiziger. Niet zoals de Lampe's, de C. en A. Brenninkmeijers etc., nee, hij bleef in de regio.

Als de knoppen weer aan de bomen kwamen en als de bladeren vielen dan maakte Heinrich met zijn herdershond zijn ronde naar Lattrop, Denekamp, Breklenkamp, Uelsen, Neuenhaus, Lage, Manderveen, Vasse, om dan na een tocht van meerdere dagen weer thuis aan te komen met een gevuld orderboekje, want het was geen SRV in die tijd. In pakken en koffers werden stalen en monsters meegevoerd die op menige keukentafel in de voorkeuken van de boerderij naast het bakje koffie het onderwerp van onderhandelingen waren. "Een piloose bokse, manchester veur 'n manleuböös", Engelse hemden, stoffen voor stromatrashoezen, schortstof, het Jansen en Tilanus rheumaondergoed compleet met klap, het was een verzameling monsters waarop moeder de vrouw haar bestelling opgaf. "Gef meer nen meter van dit en ne el van dat". Zo kwam het dat thuisgekomen, Heinrich en Aleida druk in de weer moesten met het gereed maken van de bestellingen. Per klant werden pakketten gemaakt met een stevig touw er om.

"Bod gewn an de zeilwaagn" was de volgende stap. En zo kwam het dat met paard en wagen op zondagmorgen naar verschillende café's in de hele omtrek pakketten werden gebracht met bestellingen.

Dat was toen niet van: hier pak aan. Neen, bij Kleissen of de Meijer, of hoe ze allemaal ook mochten heten, werd keurig voor de besteller een borrel tegoed gemaakt en kwam de familie na de kerk de bestelling afhalen in het café, dan dronk men gemoedelijk dit borreltje en betaalde de goederen als Heinrich bij de volgende tocht, dus na 'n half jaar weer langs kwam.

Aleida was inmiddels getrouwd in Nijmegen en bracht regelmatig een bezoekje aan Ootmarsum. Het huis aan de Grotestraat raakte in verval en de ambities van Heinrich gingen zo ver dat een nieuw pand op de verlanglijst stond. Tij-

dens een gezellige zondagse theevisite onder de fruitbomen in het tuintje aan de Westwal is waarschijnlijk de beslissing gevallen. Aannemer Kropman uit Nijmegen moest maar een nieuw huis bouwen. Als grote opdrachten voerde hij de bouw uit van hele straten in Nijmegen en omstreken en voor de familie was er beslist wel een huisje tussenuit te peuten. In 1908 werd de opdracht gegeven en begin 1909 vertrok een karavaan van 12 wagens, getrokken door paarden van Nijmegen naar Ootmarsum. Alle onderdelen van een winkel-woonhuis dat - als dit er niet tussen was gekomen - 'n pand in een willekeurige Nijmeegse straat was geworden, werden aangevoerd: kozijnen, stenen, deuren, balken, tot aan schelpenzand toe.

Het was ongelooflijk voor die tijd, maar in twee maanden "stond" het. Weliswaar nog niet helemaal afgewerkt, maar het was wind- en waterdicht. Een erker met balkonnetjes, puntdakjes, gekleurd glas en groot boven in de gevel: M. & B. plus het jaartal 1909.



Hier konden Heinrich en Aleida uit de voeten! Helaas niet lang. Heinrich kreeg suikerziekte en moest een been missen. Zijn jaarlijkse tochten werden per jaar een zwaardere opgaaf. Het huwelijk bleef kinderloos, zodat de opvolging een probleem werd. Op een goede dag verzuchtte Heinrich: We moeten onze Gerard toch maar eens vragen. Vanuit het stamhuis, dat in Mettingen stond, waren tal van kinderen over de hele wereld uitgezwermd, Gerhard was een bakkerij in Den Haag begonnen en kon niet klagen over gebrek aan nazaten. Het huwelijk van Gerhard Meijer met Louise Wallmeijer was gezegend met maar liefst 8 kinderen. Tijdens een bezoek van de Haagse familie aan Ootmarsum werd besloten dat Jan Ootmarsum maar moest overnemen.

Amper 15 jaar werd hij in 1915 achter gelaten op Grotestraat 65, de Firma Meijer & Brunninkhuis, Koloniale Waren en Manufacturen, zoals in sierlijke letters boven op de gevel was geschilderd.

Weer vele jaren, als weer de knoppen aan de bomen kwamen en de bladeren vielen, pakte Jan Meijer de fiets om de oude historische ronde te maken. De dames Tonia en Mietje hielpen, nadat in 1930 vader Heinrich en moeder Aleida waren gestorven, een handje mee. Ze namen het er goed van en lieten zich de touwtjes niet uit handen nemen. Een zware tijd voor Jan, die met het Twents niet zo best overweg kon. Nadat hij vlak voor de oorlog trouwde met Sien Steinmeijer werd de winkel verbouwd en aangepast, kleiner gemaakt eigenlijk, want in de crisisjaren was het moeilijk aan voldoende handelswaar te komen. Na de oorlog werd de ronde naar de vaste klanten weer frequent hervat. Het was een weerzien met de Zandscholtens, Pikkemaats, de Kuiers, Molendijks, Groenevelts, Hulsmeijers, Lelievelds, Tijscholtes, etc.

Vier kinderen werden geboren in oorlogstijd en de zaken gingen slecht. Toen Jan, weer eens op pad, zijn boterhammetjes zittend onder een boom langs de weg naar Breklenkamp, oppeuzelde, nam hij het besluit het nageslacht indringend te polsen over een voortzetting van zijn werkzaamheden. Zo kwam het dat ik voorjaar 1960 tegenwinds op de pedalen in het kielzog van mijn vader de getuige mocht zijn van een koopmansronde. Roggebrood met spek bij Zandscholten, gebakken ei bij Kuier, een paar schorten bij Molendijk en alleen een praatje bij Groeneveld. Het was een ervaring die indruk bij me heeft gemaakt. Geen ambities gewekt! Het is helaas bij die ene keer gebleven.

Steeds als ik weer eens in Noord Oost Twente ben, dan bekruipt me weer dat gevoel van nostalgie. Een gevoel van een tijd waarin zonder jachten en jagen menselijk contact even belangrijk was als zakendoen.

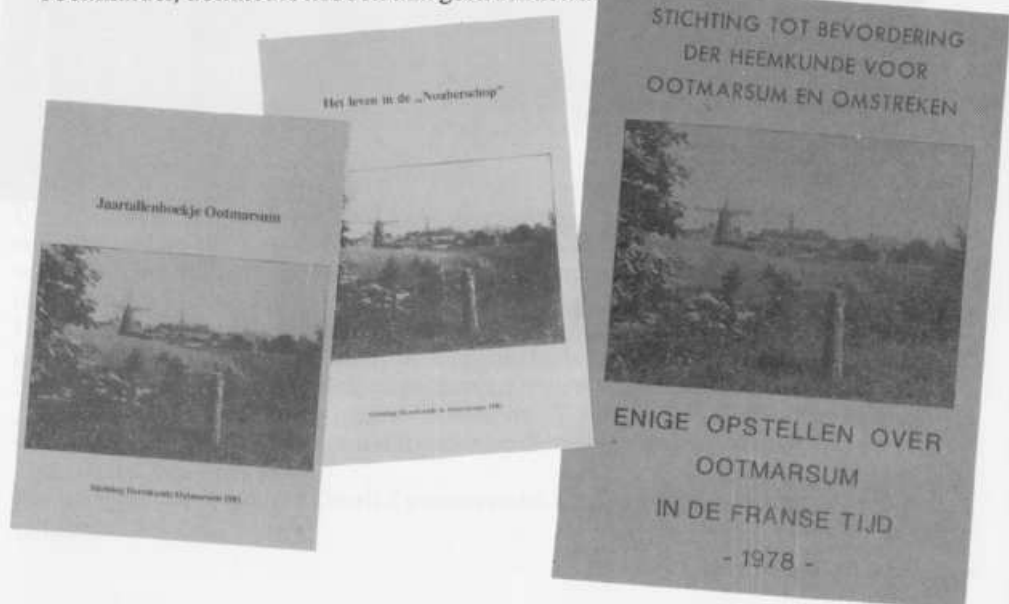
Rob Meijer.

FLITSEN UIT DE HISTORIE VAN OOTMARSUM

In het afgelopen jaar zijn er geen nieuwe boekjes verschenen, geschikt voor verkoop, maar er zijn er nog wel een paar in aantocht. Toch hebben we al een aardig rijtje, waar, al loopt het geen storm, toch nog regelmatig vraag naar is. Vooral "Het leven in de naoberschap" is een bestseller. Verkrijgbaar zijn nog:

<u>Titel</u>	<u>werkgroep</u>	<u>prijs</u>	<u>donateurs</u>
1. De Franse tijd	Geschiedenis II	6,—	
2. Landweren in en om Ootmarsum idem met top. krt.	Geschiedenis II	6,50	
3. Stadsrecht van Ootmarsum	Geschiedenis I	12,50	11,50
4. Inwoners van 1829	Geschiedenis I	5,—	
5. Jaartallenboekje	Geschiedenis I	8,50	
6. Het leven in de naoberschap	Dialekt en Folklore	6,50	5,—
7. De Hof Ootmarsum	Geschiedenis II	19,50	17,50
8. Marken (lezing '68)	P. van der Maas	7,50	6,—
9. Piet Kleinschmit	St. Heemkunde	7,50	
10. Jeugdzorg en onderwijs in 133 jaar	D. Nierop/G. Klaas	6,50	5,—
11. Jaarboekjes	Redactie Heemk.	5,—	

Verkrijgbaar bij de penningmeester Commanderiestraat 5; sommige ook in de boekhandel, donateurs hebben dan geen reductie.



DONATEURSKAART 1988

De Marktstraat in 1904 met rechts herberg "De Koppelpaarden", halteplaats van de postkoets. Dit werd in 1914 vervangen door Hotel Tubantia van A.H. Kip, waarover we reeds eerder schreven.

Links op huisnummer 8 is de halsgevel van voorheen Rikmanspoel nog juist zichtbaar. De man helemaal links voor het oude huis van Budde is Oonk, een koperslager, die op nummer 8 woonde.

Iets verder dan Oonk staat mevr. Brandehof met twee zoons. In de periode tussen Oonk en Rikmanspoel woonde er Osterman een kleermaker uit Amsterdam, die werkte voor Slutken-Bloemen. De lange man midden op de straat is Harrie Rikmanspoel.

Tussen de Koppelpaarden en 't Cremershuis woonde toen Muurlink. Het pand met de fraaie halsgevel staat ook op de Monumentenlijst wegens oudheidkundige en kunsthistorische waarde. In de topgevel het jaartal 1747. Gerestaureerd in 1971. De onderpui was vóór 1904 heel anders.



'n Pröötke met Gerrit Sleiderink

Elders in dit jaarboekje is een kort overzicht gewijd aan het 175-jarig bestaan van de Twentse Damastfabriek. Dit jubileum leek ons een goede aanleiding om deze keer "'n Pröötke" te houden met Gerrit Sleiderink, een man die 50 jaar op deze fabriek werkzaam is geweest.

Gerrit Sleiderink werd op 24 september 1917 aan de Denekamperstraat geboren; hij was de oudste in het gezin.

Tot zijn 14e jaar bezocht hij de lagere school, waar hij les kreeg van onder andere juffrouw Bruns en de meesters v.d. Hout, Bolmer, J. Huls en ter Hofstede.

't Febriek

Na de lagere schooltijd werd er in die dagen niet of nauwelijks aan de kinderen gevraagd of ze wilden "doorleren".

"Bij ons was dat er in elk geval niet bij. Vader was wever op „'t febriek" en dat was hij vanaf zijn 12e jaar, vanaf 1902. Het was dan ook vanzelfsprekend dat zijn oudste zoon met hem meeinging", vertelt Gerrit.

Hij bekent wel dat hij persoonlijk liever was gaan studeren, "me verder ontwikkelen", omschrijft hij zelf. "En als ik het eerlijk moet zeggen, heb ik aan het werk in de fabriek nooit erg veel plezier beleefd". Het klinkt misschien wat vreemd uit de mond van iemand, die op diezelfde fabriek zijn 50-jarig jubileum heeft gevierd.

Hij benadrukt dan ook dat niet de mensen daar of 't werken op zich hem tegenstonden. Gerrit had liever ander werk gedaan; iets waar meer persoonlijke inbreng en eigen initiatief aan te pas was gekomen; "waar je je meer bij had kunnen ontwikkelen", herhaalt hij nog eens.

Pas op latere leeftijd (43 jaar) kreeg hij wel die kans en Gerrit maakte daar dan ook gretig gebruik van.

Terug naar 1931. Gerrit was 14 jaar en moest met vader mee. "Er moest wat verdiend worden en daar kwam bij dat het kennelijk niet gepast was wanneer kinderen verder studeerden. Mijn vader merkte daarover namelijk op: „Deurlear'n? Wat zal 'n hear wa nich zeng'n? "Waarmee de toenmalige directeur J.B. Reuwer werd bedoeld.

Een vakopleiding aan b.v. een weefschool was er niet, dus stond Gerrit de eerste tijd naast de vier getouwen van zijn vader: kijken, opletten en de eerste voorzichtige handelingen verrichten. Elke dag 's morgens van 7.30-12.00 en 's middags van 13.30-17.30 uur.

Hij stond daar niet alleen als kind van 14 jaar in de fabriek. Gerrit wist zich in gezelschap van o.a. Gerard Weierink, Gerard Hesselink en Bernard Schulten. Na ca. 3 weken kreeg hij zijn eigen getouw en toen ook pas het eerste loon: f 2,50 per week "en dat ging regelrecht naar huis", verzekert hij. Het was een welkome aanvulling op het loon dat vader verdiende en dat was zo tussen de f 15,— en f 20,— per week.

Na een paar maanden had Gerrit 2 getouwen en kon hij zich nagenoeg zelf redden.

Contact

Over de werkomstandigheden in die tijd wordt verschillend gedacht, maar als Gerrit Sleiderink aan het vertellen gaat, is het tussen de regels door te horen dat het niet zo romantisch was, als wel eens wordt voorgesteld. Het was hard werken op stuk ("je kreeg betaald wat je klaar had") en als je ziek was kreeg je niets. De baas had veel macht en elke poging tot eigen initiatief werd de kop ingedrukt.

Wel had je meer contact met je collega's, al bleef dat beperkt tot gebarentaal vanwege het oorverdovende lawaai van de machines.

Het is bijzonder grappig te zien hoe men aan elkaar doorgaf hoe laat het was. Gerrit kent de tekens nog allemaal. "Ik wer wizze da'k saam'n met Heini Wilbers de hele klok nog roond kan", verzekert hij.



Achter het weefgetouw

In 1936 (5 oktober) werd Gerrit voor zijn nummer opgeroepen voor militaire dienst en bleef tot 1937 (19 maart) in Arnhem. "Drie dagen later stond ik al weer achter de touwen, nu in de inmiddels ingevoerde ploegendienst van 14.00-23.00 uur en voor f 7,— per week".

Gerrit werd weer als hulpwever aangesteld bij een zekere Bramer uit Vriezenveen. "Waarom dat gebeurde weet ik ook niet, want ik weefde toen beter dan de oude Bramer. Maar je protesteerde toen niet, je accepteerde het gewoon". In augustus 1937 maakt Gerrit "promotie" en kreeg hij twee getouwen voor het weven van canvas. Zijn loon kwam op f 10,— per week.

De Tweede Wereldoorlog onderbrak echter een verdere vooruitgang binnen de fabriek.

In 1939 (29 augustus) kwam de mobilisatie en moest hij als soldaat opkomen. Hij maakte de hopeloze strijd mee aan de Grebbelinie en na de capitulatie en terugtrekking werd hij krijgsgevangen gemaakt en naar Duitsland gevoerd. Begin 1940 kwam hij terug en alsof er niets was gebeurd, nam hij zijn plaats in de fabriek weer in.

"Ik bleef er tot 1942. Toen ben ik bij Rawe in Nordhorn gaan werken. De reden hiervan was, dat ik toen een Ausweiss kreeg, waardoor je je vrij kon bewegen. Maar in 1945 (28 maart) klonk door de fabriek Ausländer, rauss!! en moesten we maken dat we wegwamen; de oorlog was voorbij".

Na de oorlog heeft Gerrit een poos met de gedachte rondgelopen om bij de politie te gaan, maar onder andere zijn ouders hielden hem daarvan terug. "Toen ik later toch wilde doorzetten, was het te laat".

Ontwikkeling

Het verhaal wordt misschien eentonig, maar Gerrit ging inderdaad weer naar de Twentse Damastfabriek. We moeten echter wel bedenken, dat de mogelijkheden in die tijd erg beperkt waren. Je mocht vaak al blij zijn dat je wat verdiende. Tot 1947 bleef Gerrit weven. Toen kreeg hij ander, meer gevarieerd werk. Toen ook kreeg hij kans om zich middels enkele wintercursussen verder te bekwamen.

Met trots vertelt Gerrit verder dat hij zelfs op 43-jarige leeftijd (in 1960) aan een 5-jarige cursus op de Textielschool begon, die hij in 3 jaar afmaakte. De lessen daar bleven niet alleen tot vakkennis beperkt, maar je kreeg ook werktuigkunde, natuurkunde en zelfs maatschappijleer.

"Ik kreeg het gevoel alsof ik nu pas mijn idealen die ik altijd had gehad, kon gaan verwezenlijken", vertelt Gerrit die nu nog het lesmateriaal uit die jaren kan tonen.

Niet alleen toen in de fabriek, maar nog heden ten dage heeft hij profijt van die scholing gehad.

Op 18 december 1980 ging Gerrit Sleiderink met de VUT, maar door af en toe nog naar de fabriek te gaan en er kleine karweitjes op te knappen, kon het 50-jarig jubileum op 5 oktober 1981 worden gevierd onder de huidige directeur J. Koenen.

Hiermee evenaarde hij het record van zijn vader die het in 1952 meemaakte, maar waaraan niet zoveel aandacht werd geschonken.

Demonstraties

De nu 70-jarige Gerrit Sleiderink is momenteel niet minder druk dan in de tijd dat hij nog naar de fabriek ging. Van het werk, dat hij, zoals hij zegt nooit met veel plezier heeft verricht, heeft hij nu zijn hobby gemaakt. "Maar dat komt, omdat ik me er nu op mijn eigen manier in kan uitleven", verklaart hij. Hij heeft intussen tal van weefgetouwen gemaakt en aan liefhebbers verkocht. In de hal van de Twentse Damastfabriek staat ook een prachtig exemplaar van zijn hand, en achter zijn huis staat in een schuurtje ook een fraai getouw. Daar werkt hij vrijwel dagelijks aan en weeft er prachtig doek met naam erin, ook op verzoek.

Verder is Gerrit Sleiderink een graag geziene gast op beurzen en markten. Zo was hij in 1982 op de Holland Week in het Duitse Meppen, bezocht hij met zijn weefgetouw een beurs in Lisse en is hij niet meer weg te denken van de Ootmarsumse Siepemarkten. Als hij daar deze zomer weer het weven demonstreert, zal niemand vermoeden dat Gerrit dit werk dan al 57 jaar heeft verricht.

MEDEWERKING GEVRAAGD

Dit jaar vragen we Uw medewerking weer eens bij het opsporen van namen op een foto, gemaakt tijdens een schoolreisje van de openbare school naar Arnhem in 1930 of 1931.

Uit herinneringen weten we al erg veel namen, maar er blijven vraagtekens. Help ons even klasgenoten! Dank U. U kijkt van links naar recht.

OP DE BUS: Antoon Wilbers, Gerrit Ekelhof, Gerrit Hofsté, Antoon Smelink, N.N., Hendrik Avéres, Bertus Johannink, Herman Budde, N.N., Johan Bank, Jan ? Haarhuis.

IN DE BUS: Gerard Scholten, Ant. Oude Hengel, Willem Reinders, Johan Koops, Meester Bolmer hoofd.

STAAND: Huub Wilms, onderwijzer, ? Kamphuis, Bernard Sanders, chauffeur, J. Geerdink (Köttes), Bennie Veldboer, Johan van Benthem, ? Smit, Jo van Zuilekom, ? Smit, Ben Essink, J. Tenniglo, Johan Steinmeijer, Johan Hulshof, Ben Stroot, meester van der Hout, Poppink, chauffeur.

KNIELEND OF ZITTEND: Gustaaf Klaas, H.? Eertman, Ben Olde Meule, Frans Stroot, Johan Polman, Jan Florijn, Willem Schulten, Louis Johannink, Klaasje Smit?, Johan Rockland, Johan Sijsma, Gesinus Piest, Willem Quaink?

Of die twee kleine meisjes Smitjes zijn (staand) valt nog te bezien. We wachten af...

Vraagteken achter de naam: we twijfelen omtrent de juiste familienaam.

Vraagteken voor de naam: naam of voornaam ontbreekt.

G.K.



Schoolreisje.

'n BAOKEN

Dit is de naam van de school in Groot Agelo en daar is iets aan de hand in 1988. Er is n.l. iets te vieren bij het onderwijs. Dat vereist een kleine inleiding en een dito uitleg.

In tegenstelling tot Nutter en Oud-Ootmarsum had Agelo vroeger een markeschool, zoals deze plattelandsscholen werden genoemd. Vrijwel elke marke had een school, vandaar de naam markeschool. Pas in 1840 kwam er in Agelo een gemeenteschool. Dat weten we omdat Mr. J.T. Roessingh, heer van Singraven, toen voor de bouw van een school geld gaf aan... de gemeente!

Deze school kwam te staan rechts van de Weerselose straat, van Ootmarsum komend, tussen boerderij Oude Luttikhuis en café "Groot Agelo".

Al de tot nog toe genoemde scholen waren openbare scholen, ook de stadschool aan de Oostwal in Ootmarsum, d.w.z. niet aan een bepaalde godsdienst gebonden, dus niet-confessioneel. Wel confessioneel onderwijs noemde men bijzonder onderwijs.

Het vervelende was dat er tussen deze twee soorten scholen grote verschillen waren. Men kreeg vrijwel geen vergunning tot het bouwen van bijzondere scholen, het ging zeer moeilijk of zonder meer helemaal niet.

Ook in salariering van het personeel was er vaak verschil met natuurlijk het



Een bijna 100-jarige.

De openbare, later bijzondere R.K. school van Agelo: 1876-1928-1971.

openbaar onderwijs aan de voordelige kant. Tegen deze onbillijkheden rees grote aversie in het land en er ontstond een strijd om gelijkstelling, die zo'n 120 jaar duurde: de Schoolstrijd, maar eindelijk, bij de Lager Onderwijswet van 1920, ontstond die gelijkstelling.

In de jaren hierna rezen de bijzondere scholen als paddestoelen uit de grond. In Agelo niet. De kinderen bleven naar dezelfde school van 1876 gaan, die nu een bijzondere school werd. Geen kind hoefde naar een andere school, want Agelo was een katholieke buurtschap, dus eigenlijk al confessioneel. Wat veranderde dan wel? De lesrooster werd aangepast, er kwam nieuw personeel, Engelbertink hoofd en J. Staverman (kwam van Nutter), maar de voornaamste verandering was wel dat de kinderen niet meer naar de katechismuskamer in Ootmarsum hoefden voor het godsdienstonderwijs, maar dat nu de pastoor of kapelaan in de school kwam om godsdienstles te geven in de nu bijzondere katholieke lagere school. Dat ging in op 1 augustus 1928.

Het is dus zestig jaar geleden dat het onderwijs in Agelo bijzonder onderwijs werd en dat is nu de aanleiding tot feestvieren en... dat kan men in Agelo! Een bewijs daarvan werd al gegeven bij de opening van de nieuwe school 'n Baken aan de Heggelkampsweg op 21-8-71. We herinneren het ons als de dag van gisteren. Twee dagen werd er feest gevierd door jong en oud. Er verscheen zelfs een schoolkrant, grotendeels door de leerlingen samengesteld, met allerlei leuke tekeningetjes en voorvalletjes die oud-leerkrachten hadden meegemaakt en zich nog herinnerden. Ze waren door de leerlingen aangeschreven en er kwamen veel reacties, waarbij 1 brief van 3 ½ vel getypt.

G.F. Klaas.

Kroniek 1987

januari

- 17 Opening Radboudcomplex

februari

- 2 A.v.d. Maas koopt hotel Lauswolt
- 27 Looft den Heer 60 jaar

maart

- 9 EHBO-ploeg provinciaal kampioen
- 10 Oude Whème wordt afgebroken
- 12 Oud-secretaris F. ter Laak nu secretaris in Gemert
- 16 Grandioze actie KPJ: Gered Gereedschap
- 23 Set-Up '65 dames ongeslagen kampioen
- 30 Paddenactie

April

- 4 Henk van Mierlo maakt jubileumfilm Albert Heijn
- 24 B. Peters 10.000e donor
- 30 Ootmarsum overspoeld door honderden Noren

mei

- 16 Opening bankgebouw NMS door burg. Urlings
- 23 Opening Muziekcentrum Hoarnhof door weth. J. Hesselink
- 23 Opening vernieuwd Hotel Vos met wintertuin door burg. Urlings

juni

- 2 T. Middel volgt G. Vörgers op als voorzitter CDA
- 15 Nachtwacht, eerste beeld in Ootmarsum
- 16 Monique Oude Luttikhuis naar Moskou
- 18 Frans Fox naar Wereldkampioenschappen klootschieten
- 22 In weekend nog maar 4 missen
- 22 Paniek door vuurwerk
- 23 Ootmarsum "in kaart gebracht" (kaartspel BC De Schalm)

juli

- 4 Opening forellenwekerij Pelly
- 21 Jaarboekje Heemkunde nr. 4
- 29 Woningbouw aan van Loostraat

augustus

- 3 Mevrouw Wolsky nieuwe huisarts
- 31 Oud-Ootmarsum wereldrecord klootschieten

september

- 7 Jan Hesselink 25 jaar raadslid
- 18 Schoolkinderen adopteren oorlogsmonumenten

oktober

- 3 Etiket Oethmersheimse bitter bekroond
- 13 Pastoraal werker J. Mulder wordt diaken

november

- 11 W. Alink en G. Bruins liepen marathon van New York
- 16 Vervolg op KESA-project: "Hoe gaat het met je?"
- 23 Henk van Mierlo "maakt" anti-knalactie
- 26 Dokter Th. Durville stopt

december

- 1 ABN koopt pand Brons
- 11 F. Tenniglo blaast midwinterhoorn in Spanje
- 19 Ootmarsum krijgt predikaat "Beschermd stadsgezicht"
- 21 Plaqueette van verdienste voor B. Geerdink van kerkkoor
- 21 Ootmarsum wil spoed achter grenscorrectie
- 28 Raadslid Hans Sanders wordt raadsman in Turkije.



Nachtwach, eerste beeld in Ootmarsum, 15 juni.

BERNARDUS KARDINAAL ALFRINK

Op 17 december 1987 overleed aartsbisschop Bernardus Kardinaal Alfrink op 88-jarige leeftijd. Hij was een klasgenoot van pastoor Schweigmann. Er werd in die dagen veel over hem en zijn leven verteld op radio, TV., in krant, boek, tijdschrift en zelfs op video-band. Dat doen wij dus niet. Soms kreeg hij veel aandacht, soms (te) weinig. Toch willen wij een paar feitjes in de herinnering oproepen, waaruit de relatie tot Ootmarsum van deze markante persoonlijkheid blijkt.

Zie vooral ook het stamboompje waarin vele bekende namen voorkomen van Ootmarsumse families en de conclusies die daarop volgen.

Misschien dat hij daarom, toen er door het kerkkoor in 1972 een Orgelfonds werd opgericht om te trachten de gelden bij elkaar te krijgen voor de restauratie van het kerkorgel en we ook een schrijven aan de kardinaal richtten, vlot f 1000,— stuurde.

Zelf had hij de geheel gerestaureerde kerk ook ingewijd in 1973.

STAMBOOM

Zoals velen bekend zal zijn, kwam de moeder van Bernardus Kardinaal Alfrink uit Ootmarsum. Zij, E.C. Ossenvoort kwam als huishoudster van pastoor J.A. Verstege naar Nijkerk, waar ze kennis maakte met de naaste buur van de pastorie, Theodorus, Johannes Alfrink. Het over de schutting- of hegpraatje maken resulteerde op 11 oktober 1893 in een huwelijkscontract.

Naast het beroep van timmerman breidde Th. J. Alfrink zijn bestaan, na het huwelijk, uit met de verkoop van kruidenierswaren en sterke drank. De kennis van deze zaken, speciaal van gedestilleerd, bracht zijn vrouw van huis uit mee. Haar ouders hadden n.l. een café in Ootmarsum.

Het gelukkig samenzijn heeft niet lang geduurd, want na 8 jaar huwelijk overleed Elisabeth Catharina Ossenvoort op 21 juli 1901 in het kraambed bij de geboorte van een tweeling. Ook deze overleed spoedig daarna.

Voor een nader begrip van de Ootmarsumse relatie kan bijgaand stamboompje dienen, dat na speurwerk van een zekere heer Ridder, werd geordend door ons en door de heer Nierop werd aangevuld en op een officiële kwartierstaat werd overgebracht. Wil men de zaak verder uitbouwen, dan kunnen belangstellenden verder snuffelen in de archieven van de reeds genoemde plaatsen: Amsterdam (Eysten), Wietmarschen (Ossenvoort), Tubbergen (Hulsink) en Weerselo (Rossum); voor de verwantschappen van de laatste eeuw het archief van Ootmarsum, dat niet vergeten mag worden.

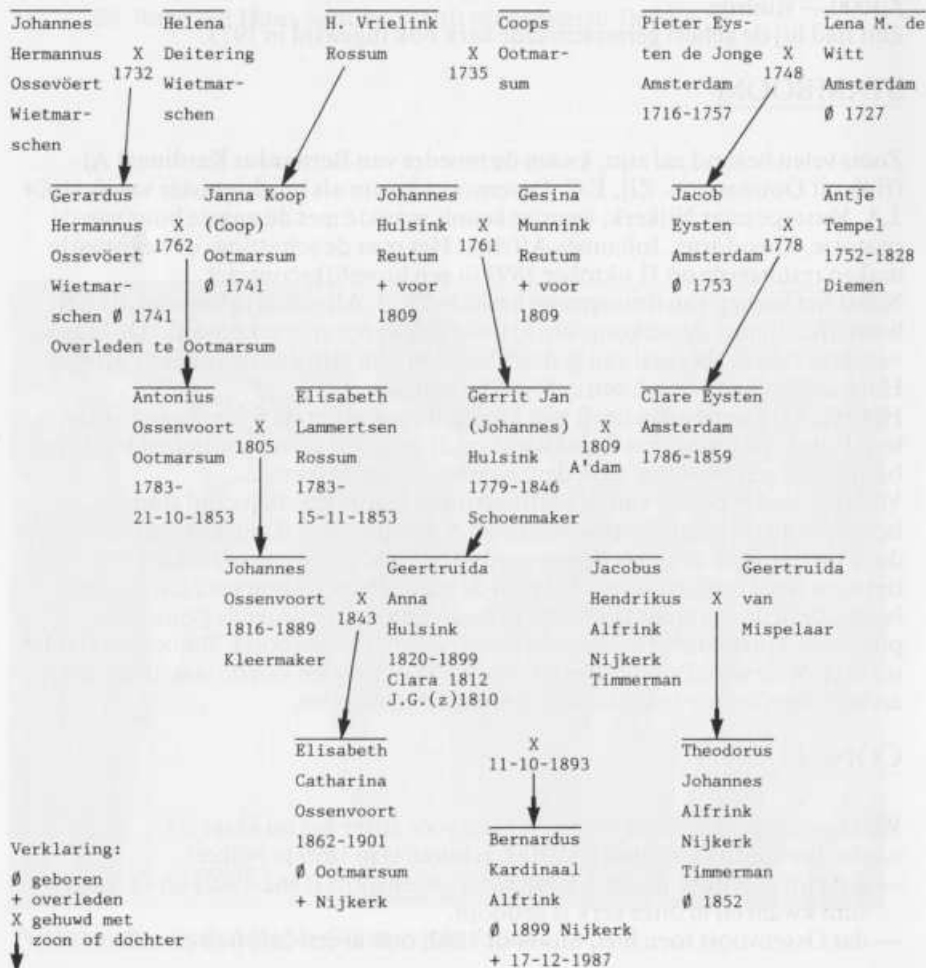
CONCLUSIES

Welke conclusies kunnen we nu trekken voor zover het nu klaar is?

- dat Bernardus Kardinaal Alfrink geboren is in 1899 te Nijkerk.
- dat zijn moeder Elisabeth Catharina Ossenvoort (1862-1902) uit Ootmarsum kwam en in onze kerk is gedoopt.
- dat Ossenvoort toen hier, dus vóór 1862, ook al een café had en sedert 1868

Marktstraat 12, nu De Poort.

- dat de vader van de kardinaal timmerman was in Nijkerk evenals zijn grootvader van vaders kant.
- dat zijn grootvader van moeders kant (1816-1889) kleermaker was en gehuwd met Geertruida Anna Hulsink die leefde van 1820-1899 dat er tussen de families Ossenvoort, Hulsink en Alfrink sterke familiebanden bestaan en dat de eerste twee sedert midden 18e eeuw, dus reeds meer dan 200 jaren, in Ootmarsum wonen.
- dat de vader van de overgrootvader van Kardinaal Alfrink de eerste Hulsink is, die we in dit stamboompje tegen komen en die kwam uit Reutum, Johannes, gehuwd met Gesina Munnink in 1761.
- dat de takken Ossenvoort en Hulsink bij elkaar komen in 1843 bij het huwelijk van Johannes Ossenvoort en Geertruida Anna Hulsink, grootouders van de Kardinaal.
- dat de kardinaal overleed op 17 december 1987.



HET LICHT IN AGELO

Van 1 mei 1930 tot 1 juli 1950 stond er in Groot Agelo westelijk van de weg Ootmarsum-Weerselo, dus aan de Heggelkampsweg, een lichtmast, officieel genoemd "Routelicht Denekamp-Ootmarsum". Deze benaming werd in overleg met de belanghebbende burgemeesters vastgesteld. Het waren bakens, die op zekere afstand van elkaar stonden om met hun zwaaiende lichtbundels de vliegtuigen in het donker de weg te wijzen. Bedoelde lichtmast stond op de route Schiphol - Berlijn. Zo liep er ook een naar Parijs (zie kaartje). Tussen Schiphol en de Duitse grens bevonden zich routelichten bij Amstelveen, Mui-derberg, Harderwijk, Oldebroek, Hellendoorn en Ootmarsum.

De ijzeren lichtmast stond op een betonnen voetstuk. Het Rijk had de hiertoe benodigde meters grond van de gemeente Denekamp gehuurd voor f 1,— per jaar. In de overeenkomst tussen het Ministerie van Waterstaat en B. en W. van Denekamp stond o.a. dat niet in de nabijheid van het licht opgravingen mochten geschieden, die gevaar opleverden t.a.v. de bedrijfszekerheid van 't licht. De gemeente Denekamp moest zorgen voor de aansluiting aan het G.E.B.-net. Voor de uitbreiding van het net zou het Rijk maximaal f 350,— betalen aan de gemeente, verminderd met de te maken bedrijfswinst. De stroom kostte 5 cent per k.w. in die tijd.

Electricien Rose in Denekamp werd aangesteld om te zorgen voor onderhoud, opheffen storingen, verwisselen van de gloeilampen, enz. en ontving daarvoor jaarlijks f 50,— van het Departement. Als het licht niet brandde werd Rose vanuit Hotel 't Bosch door de heer J. Blokhuis gewaarschuwd en hij kon op de fiets klimmen en even naar Agelo peddelen, soms midden in de nacht bij mooi en lelijk weer, zomer en winter.

Toen de radar kwam waren de routelichten niet meer nodig. Op 15 juni 1950 werd B. en W. van Denekamp door de Minister van Verkeer en Waterstaat verzocht de stroomlevering per 1 juli te beëindigen. Aan de Rijksgebouwendienst is op 19 februari 1951 door de Rijksluchtvaartdienst opdracht gegeven de ijzerconstructie van de lichtmast te demonteren en de betonnen fundering te verwijderen.



De lichtmast van Agelo op de route Schiphol - Berlijn.

Dat laatste heeft echter nog lang op zich laten wachten. Zo eindigde het verhaal van een lichtmast en niet veel mensen in Agelo en Ootmarsum treurden er om, want je werd soms goed tureluurs van dat geflikker 's avonds.

G.F. Klaas



Het luchtvaartlicht slingerde 20 jaar lang haar lichtbundels over Ootmarsum en Agelo uitgezonderd in de oorlog.

DE ORIËNTEERTAFEL

Hij is niet meer weg te denken, de grote, stenen tafel op de Kuiperberg. In het tafelblad staat het embleem van de ANWB, afstanden, plaatsnamen en pijlen gegraveerd die naar die plaatsen wijzen.

Op deze manier kan men zich oriënteren waar men zich in dit deel van Twente ten opzichte van andere plaatsen bevindt.

Voor vele bezoekers aan deze gebieden, maar ook voor de meeste Ootmarsummers is de Oriënteertafel vaak het begin- of eindpunt van prachtige wandelingen.

Het was op 22 en 23 juli 1922 dat op de jaarvergadering van de ANWB werd besloten om op de Kuiperberg bij Ootmarsum de Oriënteertafel te plaatsen.

De uitvoering van dat besluit vond 4 jaar later plaats.

Op 26 juli 1926 werd de tafel op feestelijke wijze onthuld door de toenmalige ANWB-voorzitter, de heer Edo Bergsma, burgemeester van Enschede. Bij de diverse genodigden was ook de waarnemend burgemeester van Ootmarsum J.B. Reuwer. Deze beloofde dat "de gemeente als toeziend voogd" voor het monument zou zorgen.

Indertijd werd de hoop uitgesproken dat de Oriënteertafel door duizenden bezocht zou mogen worden. Dat dit inmiddels het geval is, daaraan twijfelt niemand.

Op bijgaande foto spreekt Edo Bergsma de feestrede. Rechts achter is dokter Wortelboer zichtbaar.



Oriënteertafel

TWENTSE DAMAST 175 JAAR

Dit jaar viert de Twentse Damastfabriek het 175-jarig bestaan. Een uniek jubileum, waaraan we middels onderstaand overzicht enige aandacht schenken.

- 1813 Onder de naam S. Bendien en Zonen wordt een weverij opgericht in Ootmarsum.
- 1850 Het kantoor en de confectie-afdeling verhuizen naar Almelo; de weverij blijft in Ootmarsum.
- 1861 De eerst stoommachine wordt aangeschaft.
- 1876 S. Bendien en Zonen neemt de NV Overijsselsche Weverij en Bleeckerij over.
- 1888 De Stoomweverij Preuyt en Co te Ootmarsum wordt overgenomen. In die tijd zijn Liepman, Gerhard en Maurits Alexander Bendien de directeuren/beherende vennoten.
- 1888 De familie-firma wordt een Commanditaire Vennootschap.
- 1890 De Stoomweverij Cardinaal Czn wordt overgenomen.
- 1892 De Commanditaire Vennootschap wordt omgezet in de Naamloze-vennootschap Twentsche Damast-, Linnen- en Katoenfabriek voorheen S. Bendien en Zonen. De eerste directeuren zijn Liepman en Gerhard Bendien. In de Ootmarsumse fabriek wordt Alfred Bendien, zoon van Liepman, manager. Hij woont aanvankelijk bij de fabriek, maar verhuist later naar de Grotestraat. Hij is zelfs een tijdlang gemeenteraadslid.
- 1906-1916 Alfred Bendien is directeur te Ootmarsum.
- 1916 A. van Wezel wordt bedrijfsleider.
- 1917-1924 A. van Wezel directeur Ootmarsum.
- 1924 A. van Wezel neemt ontslag en begint een eigen fabriek aan de Laagsestraat. Dan wordt J.B. Reuwer allereerst bedrijfsleider en vervolgens procuratiehouder.
- 1930-1949 J.B. Reuwer directeur Ootmarsum.
- 1944 De NV Twentsche Damast-, Linnen- en Katoenfabriek voorheen S. Bendien en Zonen wordt overgenomen door H. ten Cate Hzn.
- 1949-1971 K.F.B. Haal directeur Ootmarsum.
- 1971-1980 G.W. Kobes directeur Ootmarsum.
- 1972 Een felle brand legt een groot deel van de fabriek in de as.
- 1980- J.Th.E Koenen directeur Ootmarsum. De fabriek is intussen een volle "dochter" van het concern Nijverdal-ten Cate.



DE INTERESSANTSTE VERHALEN IN 5 JAAR

Behalve de gewone verslagen van het voorgaande jaar en verdere wetenswaardigheden, al dan niet van zakelijke aard, adressen, boekenlijsten, enz., vinden we gelukkig in de eerste vijf jaarboekjes verschillende interessante leesbare verhalen. Hier volgt een bloemlezing, een greep uit 't vele.

1983	Genealogie, een boeiende hobby	D. Nierop	blz. 22
	Beekdalenproject	H. Oude Elberink	30
	Padden op vrijers "pad"	J.N.A. Gerard	38
1984	4 april 1945	G.F. Klaas	18
	Perikelen rond de Goudkamp	Werkgr. Gesch. I	24
	'n Pröötke met Wim Essink	B. Morshuis	33
	Het Springendal	H. Oude Elberink	43
	Het verhaal van een steen	G.F. Klaas	58
1985	20 jaar Stichting Heemkunde	G.F. Klaas	19
	Het haol	Werkgr. Gesch. II	24
	'n Pröötke met B. Geerdink	B. Morshuis	48
1986	Verhitte gemoederen	G.F. Klaas	12
	Bladluizen	H. Kouijzer	17
	Stamboom Kleinschmit	J.B. Lucassen	25
	Archeologie-geologie	H. Oude Rengerink	31
	Wee interesseert zich nog	P. van der Maas	36
	Dendrochronologisch onderzoek	Monumentenzorg	44
	Esperanto in Ootmarsum	B. Morshuis	53
1987	De schoolstrijd	Werkgr. Gesch. I	15
	Grensstenen	Werkgr. Gesch. II	20
	Meijer Brunninkhuis	Rob Meijer	35
	Het licht in Agelo	G.F. Klaas	51

Mogen we een adreswijzigingskaartje als U verhuist?
Dat voorkomt veel verwarring en misdeling.

Donateursbestand

Dat is vorig jaar vrij stabiel gebleven. Natuurlijk zijn er weer wat afgevallen, maar er kwamen vrijwel evenveel nieuwe donateurs bij.

Oude foto's en kaarten

Wie heeft nog oude foto's of prentbriefkaarten te leen?
We houden ons nog steeds aanbevolen.
U krijgt ze onbeschadigd terug.

Attentie!

Door een subsidie van f 500,— van de Stichting Comité Zomerpostzegels waren we in de gelegenheid onze fotoserie in passe-partout "Ootmarsum voorheen en thans" flink uit te breiden.

